O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV. №

Ҳар бир инсон жамиятдаги ўз ўрнини билиши, ўзини жамиятнинг ажралмас қисми деб ҳис этиши даркор

Ислом КАРИМОВ

Қонун — ҳам қилич, ҳам қалқондир!

ИНСОН ВА ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ—ОММАБОП ҲАФТАЛИК ГАЗЕТАСИ

1996 ЙИЛ 30 ЯНВАРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН | 1999 ЙИЛ 27 АПРЕЛ, СЕШАНБА | № 17 (117) | Сотувда эркин нархда

Dolzarb mavzu

ДЕҲҚОННИНГ ҚАНОТИ

ёки айрим хўжалик раҳбарларининг техникага хўжасизларча муносабати хусусида

Қай бир корхона, хўжалик ёинки хонадонда интизом, масъулият ҳисси унутилса, демак, ўш жойда ўнгланиш ва фаровонлик ҳақида гап ортиқча. Неча йилки, сурхондарёлик деҳқонлар етиштирилган пахтани саранжомлаб олишга улгуролмайдилар. Хўш, бунга ким айбдор?

Сурхондарё вилоятида асосан қишлоқ хўжалигида ихтисослашган 14 та туман мавжуд. Жорий йилда воҳа деҳқонлари 120 минг гектар майдонга пахта, 96 минг гектар ерга ғалла, шунингдек, 30 минг гектар бошқа турдаги қишлоқ хўжалиги экинлари экишади. Хўш, мавсумда фойдаланиши зарур бўлган техникалар ва агрегатлар эксплуатацияга шайми? Бир пайтлар матбуот саҳифаларида «Деҳқоннинг қанотлари бўлмиш техникалар старт чизиғига келтириб қўйилди» қабилидаги жарангдор жумлалар тез-тез кўзга ташланар эди. Аммо бу техникалар тайёргарлик чизиғига судраб олиб келинганми ёки механизатор бошқариб келганми, буниси қоронғулигича қолаверарди. Аксарият жамоа хўжаликларини айланиб, қаторлашиб турган агрегатларнинг аксарияти металломдан бошқа нарсага ярамаслигига амин бўлсиз. Яна бир ҳолат 80-90 фоиз техникалар механизаторларнинг уйида сақланади. Улар хўжаликдан ҳам кўра шахсий манфаатлар йўлида кўпроқ ишлатилади.

Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримовнинг шу йил 28 январдаги фармойишига асосан вилоят ички ишлар бошқармасининг давлат автомобил назорати бошқармаси ходимлари билан биргаликда ўтказган текшириш якунлари ҳақида мухтасар тўхталсак.

Шеробод вилоятда энг йирик, салоҳияти кенг тумanlардан бири ҳисобланади. Қўзибой Йўлдошев раислик қилаётган жамоа хўжалигининг машина-трактор парки кўздан кечирилганда, бу ерда хўжасизлик, эгасизлик ҳукм сураётганини гувоҳи бўлдик. Йўлларда ҳаракатланиш хавфсизлигини таъминлаш комиссияси умуман тузилмаган. Республикамиз қишлоқ хўжалиги учун энг қимматбаҳо техника ҳисобланган 9 та «КЕЙС» комбайни тўғри фойдаланилмаганлиги оқибатида бузилиб қолган. Тумандаги 47-автотранс корхонаси ҳовлисига на қўриқчи, на қоровул, на навбатчи-механик тайинланган. Ёритиш чироқлари билан текшириш арикчаси жиҳозланмаган. Музработ туманида ҳам аҳвол ғоят ачинарли. Йўлларда ҳаракатланиш хавфсизлигини таъминлаш комиссиясининг раиси этиб туман ҳокимининг муовини Б.Бойкелдиев тайинланган. Комиссия аъзоларидан Т.Тожиев, Ж.Тошбоевлар бошқа ишга ўтиб кетишган бўлса ҳам ўринларига бошқа ходимлар тайинланмаган. Раҳбарият комиссия иш фаолиятига доир тегишли ҳужжатлар тақдим этиш ўрнига «бугун-эрта сизлар кўрсатган нуқсонларни тузатамиз» деб ваъда беришдан нарига ўта олмади. Бойсун туманида ҳам қишлоқ хўжалиги ва жамоат транспортлари деярли эгасиз. Уларни сақлаш хавфсизлигини таъминлаш билан шуғулланадиган мутасаддилар қониқарсиз фаолият юритишаяпти.

Шеробод туманида ўтган йили ғўза барглари сунъий йўл билан тўкиш учун дефолиация ишларига бир неча миллионлаб маблағ сарфланди. Содда қилиб айтганда, аэроплан бункерларидан дефолиантлар эмас, халқнинг пешона тери пайкалларга сепилди. Аммо Шеробод деҳқонлари яна режани бажаролмадилар. Қанча техникаси, имконияти бўлган туманда атиги 108 тонна пахта машиналар ёрдамида терилганлигига нима дейсиз? Ахир, бу «Эшагидан тўқими қиммат» деган нақлга мос ҳолат эмасми?

Денов туманидаги бўрдоқичилик корхонаси раҳбари Т.Жўраев балансдаги 1 дона ғалла комбайнини техник жиҳатдан соз деб ҳисобот берган. Амалда эса ушбу комбайн туман ҳудудидан ташқаридалиги аниқланди. Шунингдек, текширув мобайнида Узун, Бандихон туманларида ҳам шундай аҳволга дуч келинди. Бундай ҳолатлар айниқса, Денов, Қизириқ, Олтинсой ҳамда Шеробод туманларидаги машина трактор-парклари давлат акциядорлик жамиятлари ҳамда хўжаликларида кўпроқ кўзга ташланади. Чунки бундай эгасизликка йўл қўяётган раҳбарлар техника сотиб олишда, ёнилғи харид қилишда давлат хазинасидан меҳнаткашлар ҳисобидан пул сарфлашди. «Бели оғримаганнинг нон ейиши» деб шуни айтсалар керак-да!

Дониёр НОРҚОБИЛОВ,
Сурхондарё ИИБ ДАН бошқармаси катта инспектори, милиция капитани

ВИЖДОН ЭРКИНЛИГИ: МУАММОЛАР, ИЗЛАНИШЛАР ВА ТАЖРИБАЛАР

Тошкент Давлат юридик институтида ана шу мавзуда илмий-амалий конференция бўлиб ўтди. Тадбир институтнинг ҳуқуқий маърифат тарғиботи Маркази, Республика Адлия вазирлиги, Республика Олий суди, Республика Прокуратураси ҳамда Ички ишлар вазирлиги билан ҳамкорликда ўтказилди.

Конференцияни ТДЮИ ректори, юридик фанлари доктори, профессор Ҳалимбой Бобоев кириш сўзи билан очиб, Ўзбекистон Республикасининг янги таҳрирдаги «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги қонуни хусусида қисқача сўзлаб берди. Президент девони масъул ходими Зуҳриддин Ҳуснитдинов «Ислом ва диний экстремизм: ғоялар кураши» мавзусида маъруза қилиб, ислом динини ниқоб қилиб олган кимсаларнинг бузғунчилик хатти-ҳаракатлари, ваҳҳобийлик, ҳизби Аллоҳ ва шунга ўхшаган оқимларнинг асл мақсади нимада эканлиги батафсил баён қилиб берилди.

Адлия вазирлиги жамоат бирлашмалари бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Ж.Абдусатторов «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Қонунни амалга оширишда адлия органлари олиб бораётган ишлар хусусида, Олий суд судьяси К.Саидов «Фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини бузадиган хатти-ҳаракатлар устидан келтирилган шикоятларни судларда кўриш амалиёти» тўғрисида маълумот берди. Ички ишлар вазирлиги Жиноятнинг олдини олиш бошқармаси бошлиғи И.Хилватов 16 феврал воқеаларини содир этган жиноятчиларни тутиш ва қонуний жавобгарликка тортиш юзасидан қандай ишлар олиб борилаётганлиги ҳамда бош эгиб келаётганларга қандай муомала қилинаётганлиги ҳақида гапирди.

Республика Прокуратураси ўқув Маркази директорининг ўринбосари, юридик фанлар номзоди Мавжуда Ражабова, юридик фанлари номзоди, доцент Абдулҳаким Жузжоний, юридик фанлари номзоди, доцент Марат Ғуломовлар ҳам виждон эркинлиги ва ёшлар орасида таълим-тарбия масалалари тўғрисида ўз фикрларини баён этдилар. Конференция сўнггида иштирокчилар ўзларини қизиқтирган турли саволларга батафсил жавоб олдилар.

Йўлдош ПАРДА

Soliq tizimida

ТЕКШИРУВЛАР НИМАНИ КЎРСАТДИ?

Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонлари ва ҳукумат қарорлари ижросини таъминлаш, давлат бюджетининг даромад қисмини бойитиш, солиқ қонунчилигини омма ўртасида кенг тарғиб этиш ва қонунбузарликларни фош этиш солиқчилар зиммасига юклатилган асосий вазифалардан ҳисобланади.

Хоразм вилояти солиқчилари бу вазифаларни амалга оширишда бор куч ва билимларини ишга солмоқдалар. Вилоят давлат солиқ бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Бахтиёр ПАНАЕВ билан суҳбатлашиб, улар фаолияти билан кенгроқ танишдик.

- Суҳбатимиз олдидан биз вилоят солиқчилари эришаётган ютуқлардан бохабар бўлдик. Айтинг-чи, бу ютуқларнинг «сири» нимада?

- Қисқа қилиб айтадиган бўлсак, ютуқлар сири бурчга бўлган садоқатда. Ўз вазифасига енгил-елпи қарайдиган кишилар бизга бегона. Уларни ҳаётнинг ўзи бир чеккага суриб қўяди. Ходимларимизнинг касб маҳоратлари, ахлоқий-маънавий жиҳатларини баҳолаш мақсадида ўтказилагн шаҳодат синовида 16 киши эгаллаб турган лавозимга нолойиқ деб топилди, яна шунча ходим бошқа ишларга ўтказилди.

Берилган амалий ёрдам ва кўрилган барча чора-тадбирларга қарамай, бюджетга даромад тўплаш режаларини барбод этаётган раҳбарлар фаолиятини ҳам жиддий муҳокамадан ўтказдик. Ишни ташкил этишда нўноқлик қилган Хазорасп, Янгибозор, Янгиариқ туманлари раҳбарлари ўз вақтида интизомий чорага тортилдилар. Гурлан туман давлат солиқ инспекцияси бошлиғи Ж.Бердиев эса вазифасидан озод этилди. Президентимизнинг 1998 йил 21 ва 28 октябрдаги фармонлари ижросини таъминлаш учун чиқарган эди. Буйруқ асосида раҳбар ходимларнинг топширилган иш участкаси учун жавобгарлиги яна ҳам оширилди, назорат кучайтирилди.

Кўрилган ташкилий ва амалий чора-тадбирлар туфайли бюджетга даромад тўплаш режалари ойма-ой ортиғи билан бажариб келинаяпти. 1998 йилда 1997 йилдагига нисбатан 30 фоиз кўп даромад тўпланди.

- Халқимизда тома-тома кўл бўлур, деган нақл бор. Бу гап худди солиқчиларга қарата айтилганга ўхшайди. Чунки улар солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўла ундирсаларгина бюджет олдидаги мажбуриятлар бажарилади. Афсуски, бюджетни тўлдиришга бефарқ қаровчилар ҳамон учраб турибди.

- Гапингиз тўғри. Бюджетга даромад тўплашнинг асосий манбалари бўйича ўтган йилги кўрсаткичлар вилоятимизда умуман бажарилган бўлишига қарамай, экология ва табиий бойликлардан фойдаланганлик учун тўланадиган солиқлар айрим сабабларга кўра бюджетга тўла тушмай қолди. Бу йил ҳар иккала солиқ тури бўйича маблағларни тўла ундириб олиш чораларини кўраяпмиз.

Афсуски, кўпгина корхоналар олдиндан 15 фоизлик ҳақни ундирмай туриб маҳсулотларни жўнатишда давом этмоқдалар. Оқибатда дебитор ва кредитор қарзлар ҳам ўсиб бораяпти. Бу борада «Урганчтрансгаз» корхонаси ва пахта тозалаш заводлари «рекорд» қўйишмоқда. Бундай ҳолатлар барча манбалар бўйича режа топшириқларининг тўла бажарилишига салбий таъсир ўтказаяпти.

Солиқчиларимиз Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1995 йил 12 майдаги Фармони ижросини назорат қилиш мақсадида ўтган йили 3456 та текшириш ўтказган эдилар. 1558 ҳолатда муддати ўтган 5 миллиард 725 миллион 457,6 минг сўм дебитор қарзлар борлиги аниқланди. 1973 ҳолатда олдиндан 15 фоиз ҳақини ундирмай маҳсулот жўнатган корхоналар маълум бўлди. Биргина «Зафар» хусусий корхонасининг 9 та корхонадан 2 миллион 269,7 минг сўм дебитор қарзи, учта ташкилотдан эса 70,1 минг сўм муддати ўтган кредитор қарзи бор экан. Афсуски, бундай ҳолатлар ягона эмас. Текширувлар давомида 1504 нафар жавобгар шахсга баённомалар ёзилиб, ўн миллион 373 минг сўм жарима ундирилди.

Бюджет олдидаги мажбуриятни бажаришга панжа орасидан қараётганлар қаторида Урганч туман пахта тозалаш заводи раҳбарлари ҳам бор. Уларнинг лоқайдлиги туфайли давлат бюджетига тўланиши лозим бўлган солиқ 160,2 минг сўмга камайтириб ҳисобланган. Бунинг устига заводга тегишли бўлган ер майдонларининг бир қисми яшириб қолинган. Текширувлар давомида барча солиқ турлари бўйича бюджетга 206,9 минг сўм қўшимча ҳисобланди ва Солиқ Кодексининг 135-моддаси 3-5-бандларига асосан 196,5 минг сўм молиявий жарима ва устама ҳақлар давлат бюджети фойдасига ҳисоб-китоб қилинди.

Солиқчиларимиз жами 11 та пахта тозалаш заводида солиқ қонунчилигига қандай амал қилинаётганлигини текширганларида яна бир талай камчиликларни аниқладилар. Натижада белгиланган солиқлар ва мажбурий тўловлардан 212 миллион 981,4 минг сўм қўшимча ундирилди. Жарималар ва солиқ тўловларининг кечиктирилган кунлари учун эса жами 25 миллион сўмдан ортиқ пенялар бюджет фойдасига ҳисобланди.

- Сиз юқорида катта миқдордаги боқимандаларни тилга олдингиз. Уларни тўла ундириб олишнинг имкониятлари борми?

- Имкониятларни излаяпмиз ва топаяпмиз. Эндиликда боқимандаларни тўлашга қурби етмаган корхоналарнинг қарзи уларнинг мол-мулки ҳисобидан ундириб олинаяпти. Биз ўтган йили 2577 та корхона ва ташкилотга 5 миллиард 888,8 миллион сўм боқимандани тўлаш юзасидан талабномалар ёзган эдик. Шундан сўнг 2177 та корхона 5 миллиард 376,5 миллион сўмни бюджетга тўлади. Лекин 225 та корхона ва ташкилотнинг 698,6 минг сўм боқиманда қарзини ундириш учун вилоят хўжалик судига даъво аризаси билан мурожаат этишга тўғри келди ва 220 корхонанинг 614,4 минг сўмлик боқиманда қарзлари хўжалик суди қарори билан уларнинг мол-мулкидан ундириб олинадиган бўлди. 37 та ташкилотнинг 13,3 миллион сўмлик мол-мулки эса кимошди савдосига қўйилди. Шу тариқа мол-мулк ҳисобидан боқиманда қарзлари секин-аста тўла ундириб олинаяпти.

- Бюджетга барака киритишда юридик шахслар қаторида жисмоний шахслар ҳам муҳим рол ўйнайдилар. Хўш, жисмоний шахслар даромадидан солиқлар бюджетга тўлиқ ҳисобланаяптими?

- Афсуски, жисмоний шахслар ўртасида даромадни яшириш ҳолатлари ҳамон давом этаяпти. 4739 нафар фуқаронинг фаолиятини текшириб тўққиз миллион сўм қўшимча даромад солиғи ҳисобладик. Вилоятимизда 16 мингга яқин якка тартибда меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи фуқаро борлигини ҳисобга олсак, бу борада кўп текширув ўтказиб, солиқ қонунчилигини кенг тарғиб қилишимиз лозимлиги ойдинлашади.

Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 23 октябрдаги «Тадбиркорлик билан шуғулланувчи жисмоний шахслардан солиқлар ва йиғимлар ундириши тартибга солиш тўғрисида»ги қарори биз учун дастуриламал бўлмоқда. Қарор ижросини таъминлаш юзасидан ўтказилаётган текширувлар давомида бюджетга 12 млн. 103,2 минг сўм ундирилди. Руҳсатсиз ва ҳужжатсиз фаолият кўрсатаётган 3672 нафар фуқаро салкам 8 млн. сўм жаримага тортилди. Улардан далилий ашё сифатида олинган 11,5 млн. сўмлик товар-моддий бойликлар давлат фойдасига мусодара қилинди.

(Давоми 2-бетда)

АРМОН

Пикт o'qildi, аттo...

Ҳатто суднинг олий жазоси ҳам уни қалблардан ювиб юборолмади

Мазкур иш юзасидан уч нафар жиноятчи фавқулодда чора - ўлим жазосига ҳукм қилинди. Маълумки, бундай «семиз» ишлар судга ҳар доим ҳам келиб тушавермайди. Шу сабабли ҳам судлар бундай йирик ишларга катта эътибор билан қарашади.

Изқуварлар ҳушёрликни салгина бўлса-да, қўлдан беришса, бу жиноят очилмасди. Улар хоразмлик оддий бир қизалоқнинг йўл-йўлакай айтиб кетган «чўпчаги»га қўл силташмади. Уни ғоят жиддий билиб, изларнинг изини излашди ва сўнгги жиноят содир этилган куннинг эртасигаёқ ҳар уччала ашаддий қотил ва талончи қўлга олинди.

Газетхон дилида «улар қандай қаттол эканки, фаолиятига бу қадар жиддий ва шов-шувли баҳо берилса?» деган фикр туғилиши табиий. Бир қарашда пойинтар-сойинтар кўринадиган мудҳиш воқеалар тафсилоти эса қуйидагича.

2-бет

Qilmish-qidirmish

ПАЙИ ҚИРҚИЛГАН ЖИНОЯТ

Қишнинг аёзли куни. Осмонда юлдузлар совуқ нур сочади. Кимсасиз дала четидаги ўғит сақланадиган омбор зулмат қўйнида ғарибгина кўринади. Қорайиб турган бу бинога яқиндагина 20 тоннага яқин аммиакли селитра келтирилган. Вақт бўлмаганлиги сабабли ўғитлар қопланган ҳолатда тележкаларда қолдирилган эди.

Тун ярмига оғиб қолганда катта йўлда келаётган юк машинаси омборга элтадиган лой йўлга бурилди. Юк машинаси ортидан келаётган «Жигули» эса тўхтаб, тўрт киши тушди...

Дори тўла қоплар ортилган тележкалар киритиб қўйилган омбор биносининг дарвозаси сим билан боғлаб қўйилган экан. Келганлардан бири уни осонгина ечиб, дарвозани очиб юборди. Тележкаларга бақамти қўйилган юк машинасига қопдаги ўғитлар юклана бошланди. Тун пардаси остида одамлар гап-сўзсиз астойдил ишлашди. Тонгга яқин юк ортиб бўлинди. Машина мотори ҳайқириб, салкам 13 тонналик аммиакли селитрани номаълум ёққа олиб кетди.

Эрталаб Жиззах вилояти, Арнасой тумани, «Самарқанд» деҳқон фермерлар уюшмаси раҳбарлари омборнинг деярли бўшаб қолганлигини кўриб бармоқ тишлашди. Юк машинасининг изи катта йўлда йўқолганди...

Мирзачўл тумани «Пахтакор» деҳқон фермерлар уюшмаси марказий қўрғонида яшаб, бирор жойда ёлчитиб ишламаган Эргаштой Тохтаров ўзгалар мулкини ўмаришдан ҳеч тап тортмайдиганлар хилидан эди. У январ ойининг охирларида Арнасой тумани, «Самарқанд» деҳқон фермерлар уюшмасига келиб таниши Йўлдош Тиркашевга «дарди»ни очди. Улар анчагача ҳуфёна суҳбат қуришди. Суҳбатда Э.Тохтаров яқинда уюшма омборига кўп миқдорда аммиакли селитра келишини, омборга қоровул қўйилмаганлигини билиб олди.

Келишилган куни Э.Тохтаров таниши Марат Алкеев бошқарувидаги ЗИЛ-133 ГЯ русумли юк машинаси билан омбор олдига етиб келганди. У Бахтиёр Адиловнинг шахсий «Жигули»сини ҳам ёллаб, унга хўжаликда яшовчи Аваз Қурбонов, Сайдулла ва Абдуалим Бобоновларни ўтқазди. Тохтаров уларга пул ваъда қилиб ёллаганди. Шундай қилиб, жиноий уюшган гуруҳ томонидан Самарқанд деҳқон фермер уюшмасига қарашли 12.820 килограмм аммиакли селитра юк машинасига юкланиб, Қозоғистон Республикаси чегараси томон йўлга тушди.

Ўғит у ёқда пулланганидан кейин Й.Тиркашев 40 минг сўм оладиган бўлди. Й.Тиркашев омбор мудири Ҳасан Галаевнинг содир этилган ўғирликдан хабар топиб қолишидан чўчиб, саҳарлаб ўғли Ўткирга Гагарин шаҳридаги касалхонага бориб келиши лозимлигини айтади. Бу билан у ўғирликка дахлдор эмаслигини кўрсатиб қўймоқчи бўлди. Аммо...

Йўлга тушган ўғрилар Мирзачўл туманига қарашли «Янги дала» ижара ширкатлар бирлашмаси орқали Қозоғистон Республикасига чиқиб кетмоқчи бўлдилар. Лекин бу ерда уларни доимо сергак божхона ходимлари кутиб туришган эди. Ходимлар М.Алкеевдан юк ҳужжатларини сўрашганида, у елка қисишдан нарига ўта олмади.

Божхона ходимларининг саъй-ҳаракатлари билан ҳеч қандай ҳужжатсиз четга чиқиб кетаётган 200 қоп аммиакли селитра қонуний эгасига қайтарилди. Хўжалик манфаатига анча миқдорда зарар етказган Эргаштой Тохтаровга нисбатан Жиноят Кодексининг тегишли моддаси асосида жиноий иш қўзғатилиб, тергов ҳаракатлари олиб борилди.

Яқинда Жиззах вилоят суди ушбу жиноят ишини кўриб чиқди. Юқоридаги текинтомоқ кимсалар тегишли жазога ҳукм қилиндилар.

Мақолага нуқта қўйишдан олдин, элу юрт бойлигини ошириш, фаровонликка эришиш мақсадида амалга оширилаётган хайрли ишга тўғаноқ бўладиган ҳар қандай ҳаракатнинг пайи қирқилажагини айтиб ўтишни лозим топдик. Зеро, давлат ва жамоа мулки дахлсиз, қонун билан муҳофаза этилади. Унга тажовуз қилганларнинг тақдири эса...

Баҳром КАМОЛОВ,
Жиззах вилоят прокуратураси терговчиси

***

СУРАТДА: (ўнгдан) Б.Камолов жамоатчи ёрдамчи Камолиддин Толибоев билан иш устида.

Нурмамат АЛМУРОДОВ олган сурат

ТИЛЛА ЗИРАГИНГИЗ СОХТА ЭМАСМИ?

Jurnalist tekshiruvi

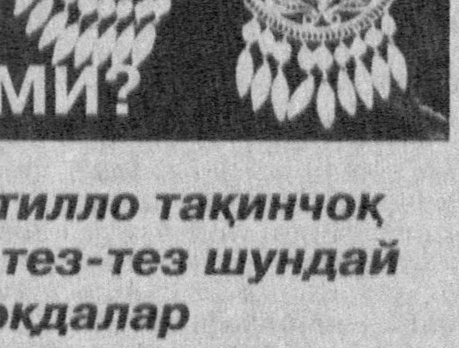

Сурхондарё бозорларидан тилло тақинчоқ сотиб олаётган харидорлар тез-тез шундай саволни такрорламоқдалар

Ушбу мақолани қандай ёзишни, нимадан бошлашни билмай бошим қотиб юрган кезларда, хонамга кўзлари йиғидан қизарган бир келинчак кириб келди. Турмушга чиққанига икки ҳафта ўтмай, оиласи бузилибди. Бунга сабаб бўлган воқеани айтиб берганида, гапнинг очиғи, авалига ишонгим келмади. Газета саҳифасида унинг кўнгил кечинмаларини эълон қилдирай десам, исм-шарифини ёзишимни истамади. Начора?

3-бет

9 May - Xotira va qadrlash kuni

ХАЙРЛИ ИШЛАРГА БОШ-ҚОШ

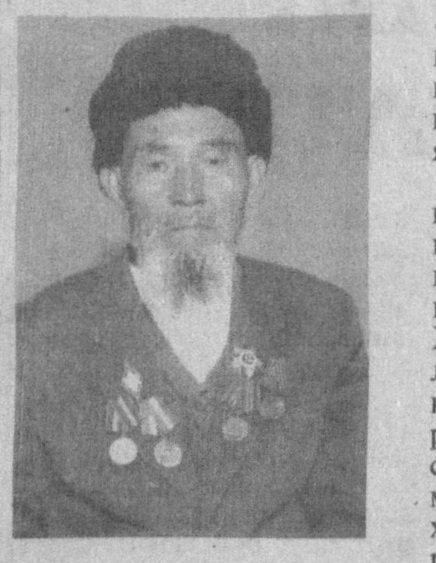

- Худонинг берган умрига шукур! - дейди Сурхондарё вилояти Бойсун тумани Кофрун қишлоғида истиқомат қилувчи Хушвақт бобо Ғаффоров, - жангу жадални ҳам кўрдик, насиб этган экан, мана, мустақиллигимиз берган саодатдан нафас олиб яшаяпман.

Нуроний отахон мамлакатимизнинг олис қишлоғида 45 йилдан буён халқ маорифи соҳасида хизмат қилиб, болаларни ўқитди. Жумладан, кўп йиллар қишлоқ мактабига раҳбарлик қилди, ёшларга таълим беришда бош-қош бўлди! Кексайибди ҳамки, тиним билмайди. Ҳозир қишлоқ маҳалла фаоллари йиғинига раислик қилмоқда. Ободончилик, тўю маъракаларга саркор...

- Уйим қишлоқ қабристони ёнида жойлашган, - деб сўзини давом эттиради Хушвақт бобо, - ҳар кун бўлмаса кунора у ерга оёқ босаман, атрофни, ариқларни тозалайман, дов-дарахтларга сув қуяман. Аждодларимиз руҳини тавоф, ҳақларига дуо қиламан.

Дарвоқе, Хушвақт бобо ушбу қабристон атрофини мол оёқости қилмайдиган этиб ўратди, сув чиқариб бу ерга ниҳоллар эктирди, парваришига кўз-қулоқ... Қишлоқда ўтказиладиган хайрли ишларнинг барчасида ҳам отахон бош-қош, шу боисдан элда эъзоз топганлардан.

Собир ЁДИКОВ

***

***Суратда:** уруш иштирокчиси Хушвақт бобо Ғаффоров*

Qonun va ijro

ИШОНЧ ПОЙДЕВОРИ

Мамлакат қонунлар асосида бошқарилади. Жумладан, «Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни ҳам фуқароларнинг манфаатлари, ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилишга қаратилган.

Каттақўрғон шаҳар прокурорининг катта ёрдамчиси, адлия кичик маслаҳатчиси Анорбой ЎРОЛОВ мухбиримизга ана шу қонун ва унинг ижроси юзасидан қуйидагиларни сўзлаб берди.

- Ўтган йили прокуратурамизга фуқаролардан жами 137 та шикоят, ариза ва таклифлар тушди. Уларнинг 57 таси прокуратурада ҳал қилинди. Қолганлари эса ҳал этиш учун жойларга юборилди.

Фуқаро М.Тоштемирова ўз аризасида турмуш ўртоғи автоҳалокат оқибатига жароҳат олганлиги, лекин айбдорга нисбатан чора кўрилмаганлигини ёзган эди. Ушбу ариза юзасидан прокуратура текшириш ўтказиб, айбдорга нисбатан жиноят иши қўзғатди.

Каттақўрғон шаҳар маҳаллалар ишини мувофиқлаштириш Кенгашининг Амир Темур номли маҳалла котибаси Ибодат Абдукаримовани ишдан бўшатиш тўғрисидаги буйруғига прокуратура протест киритди. Фуқаро И.Абдукаримова қайта ишга тикланди.

Худди шунингдек, фуқаро Ш.Умарқулованинг аризасида шаҳар юқумли касалликлар шифохонаси раҳбарияти томонидан ноқонуний ҳаракатлар содир этилаётганлиги маълум қилинганди. Аризада келтирилган важлар тўғри бўлиб чиқди. Шифохона собиқ бош ҳакими А.Мусурмонов ва бошқалар Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг турли моддаларига асосан жиноий жавобгарликка тортилдилар.

Раҳима Исломова номидаги маҳалла шаҳарнинг кенжа маҳаллаларидан. Шу сабабли бу ерда истиқомат қилувчилар тоза ичимлик сувни узоқдан ташиб келтиришади. Маҳаллада яшовчи фуқаро Б.Холмуродов таниши, «Сувоқова» корхонаси ускуналар бўйича муҳандиси Шуҳрат Мамадиевни учратиб қолиб, сув қувурлари ўтказишда ёрдамлашишни сўрайди. Ш.Мамадиев Б.Холмуродов ва унинг қўшниларидан 55650 сўм пул олади. Пулларни ўз эҳтиёжига ишлатиб юборади.

Яқинда шаҳар суди судьяси У.Қувонов раислигида ўтган очиқ суд мажлисида фирибгар Ш.Мамадиевнинг жиноий иши кўриб чиқилди. У беш йилу олти ойга озодликдан маҳрум қилинди.

Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Muboraknota

ЯРИМ АСР НАФАСИ

Қарши шаҳридан унча узоқ бўлмаган Манғит қишлоғи баҳор палласида ўзига хос тароват билан яшнаб кетади. Бу жойнинг номи шу ерда яшовчи аҳолининг тарихий келиб чиқиши - уруғи номи билан боғлиқ. Аксари манғитлар уруғининг авлодлари яшашади.

1949 йилнинг 1 майи. Қишлоқ чўпони Ҳамро Турсунов ирғай таёғини чапдаст ўйнатб юрган кезлари. У «Инсон қирқ ёшда вояга етади» деган нақлни такрорлаб, ўзига таскин бериб юрарди. Чунки замона силсилалари сабабли кеч уйланди. Қирқ ёшида яратгандан туҳфа олди, ўғиллик бўлди. Исмини Мирза қўйдилар...

Бу кун узоқ қишлоқдаги бир ҳовуч қариндошлар, Ҳамроқул ва Мақсадхонлар шодон бўлишган сана...: мана, ярим аср ўтгач, Ўзбекистондек азим мамлакатнинг турли жойларида баҳам кўрилаяпти. Ўша мурғак Мирза эл таниган одам бўлиб етишибди.

Мирза Турсунов 1971 йилда Тошкент Давлат Университетининг юридик факультеини муваффақиятли тамомлади. Меҳнат фаолиятини Қашқадарё вилоят ижроия қўмитаси йўриқчиси лавозимидан бошлади. Орадан беш йил ўтгач, ўша пайтда «давлат бош арбитри» деб номланувчи, ҳозирдаги вилоят хўжалик суди раиси вазифасига тайинланди. Шундан буён мана чорак асрга яқин давр мобайнида мазкур мураккаб ва масъулиятли лавозимнинг эгаси...

Юбиляр - ҳуқуқшуносимиз нафақат ўз вазифасини, балки кўплаб жамоат ишларини ҳам фидойилик билан бажариб, эл орасида ҳурмат қозонганлардан. У қатор йиллар вилоятда жамоат ташкилотларини ҳам беғараз бошқарди, халқ ноиби сифатида фаолият кўрсатди. Сайлов комиссиясига раҳбарлик қилди, вилоят ҳуқуқшунослари Уюшмасига раис этиб сайланди.

Унинг ҳаётида 1992 йил айниқса, баракали келди. Бу йили у **«Ўзбекистонда хизмат кўрсатган юрист»** фахрли унвонга сазовор бўлди, Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик судининг малака ҳайъати раислигига сайланди.

Баланд бўйли, аждодлари каби алп қоматли бу йигит (ҳа, эллик ёшда ҳам уни шундай аташга мажбурмиз) муомалада намуна, суҳбатда самимий, катта-ю, кичикка эътиборли, тўғри сўз ва адолатли инсондир. Унга дўстлари ўз дилидаги «сир»ларини бемалол айта олади. Қонуний нажот излаб келганлар даргоҳидан норози бўлиб кетмайди. У бир нарсадагина ўта қаттиқ ва «сахий» эмас. Бу - қонун тарозуси, адолат пасонгиси бузилганда акс этади.

Мирза ака бугун 50 билан юзлашибди. Аниқроғи, энди «вояга етибди». Ҳали муҳим ишлар, забт этилмаган довонлар олдинда деб умид қиламиз.

Яна бир сир: Мирза ака ижодкор инсон. Баъзан очиқ, баъзан пинҳона шеърлар, ҳикоялар битиб туради. Ҳаёт нафасини бадиий асарларида акс эттиради.

Унинг орзулари кўп эди. Асосийлари ушалди. Ватанни мустақил, озод кўришни истарди. Бу кунга етди. «Одам бўлсам, эл таниса, хизмат қилсам, баҳоланса» дерди, орзулари ушалди. У болаларни севарди. Яратган унга 5 та бир-биридан ширин, одоб-ҳулқли фарзанд ато этди.

Кўрасиз, 1 май куни Қаршининг Манғит қишлоғи томон ғизиллаган машиналарнинг саноғи бўлмайди. Уларда Мирзанинг дўстлари эҳтиросли табрик-саломларини унга тутқазиш, қучоқ очиб белидан-қўлидан сиқиш учун шошилишаётган бўлишади.

50 ёшингиз катта ҳаёт йўлингизда ора йўллик довон бўлиб қолсин, муҳтарам Мирза Турсунов!

Бир гуруҳ дўстларингиз, ҳамкасбларингиз

ТЕКШИРУВЛАР НИМАНИ КЎРСАТДИ?

(Давоми. Боши 1-бетда)

- Бюджетнинг даромад қисмини бойитувчи яна бир манба бозорлардир. Бозорлар фаолиятини ташкил этишни ва аҳолига хизмат кўрсатиш сифатини яхшилаш юзасидан 1996 йил 5 мартда Президент Фармони ва ҳукумат қарорлари қабул қилинди. Бу ҳужжатларда қўйилган вазифалар қандай бажарилаяпти?

- Вилоятимиз бўйича 15 та деҳқон бозори ва беш жойда уларнинг филиаллари фаолият кўрсатаяпти. Бозорлардан тушадиган даромадларни шакллантириш, тақсимлаш ва улардан фойдаланиш тартибига қандай риоя этилаётганлигини мунтазам текшириб бораяпмиз. Ўтган ойда патта тўловларини тўғри ва тўлиқ ундириш бўйича 19 маротаба текшириш ўтказилиб, ўз вақтида бюджетга тўланмаган солиқ суммалари учун 35,4 минг сўм пеня ҳисобланди, мансабдор шахслар жаримага тортилди.

Биз текширув ўтказган кунларда бошқа кунларга нисбатан патта тўловлари қанчага ўсаётганлигини алоҳида таҳлил этаяпмиз. Урганч деҳқон бозорида текшириш бўлган 5 кун ичида жами 413 минг 100 сўм патта тўлови ундирилди. Текшириш ўтказилмаган олдинги беш кунда патта тўлови 240 минг 800 сўмдан ошмаган эди. Кўриниб турибдики, текшириш ўтказилмаган кунларда 166 минг 300 сўм кам тўлов ундирилган.

Бундан ташқари текширувлар давомида бошқа қонунбузарликлар ҳам аниқланмоқда. Шу йил 16 феврал куни Урганч деҳқон бозорида патта тарқатишдан тушган 65 минг 620 сўм пул назорат касса машинасидан ўтказилмаганлиги аниқланди. Фуқаро Эгам Бобожонов эса ҳеч қандай ҳужжатсиз 1000 қути тамаки маҳсулотларини сотиб ўтирган пайтда, «Оллашукур» фирмасига қарашли дўкон мудири Дилором Абдушарипова 226 шиша спиртли ичимлик билан ноқонуний савдо қилаётганда қўлга тушди.

Бундай нохуш ҳолатлар бошқа бозорларда ҳам учраб турибди. Шу боисдан солиқчиларимиз ҳушёрликни ошириб қонунбузарликларга нисбатан муросасиз бўлмоқдалар.

Суҳбатдош:
Жасур НОСИРОВ

Оллоҳ таоло олдида ҳақ учун бўладиган курашнинг энг севимлиси жабру зулм қилувчи бошлиққа айтилган тўғри сўздир.

(Ҳадисдан)

Soliq tizimida

БЕШ ҚЎЛ БАРОБАР ЭМАС

Тадбиркорнинг номи улуғ, юмушлари савобли. У юзлаб, минглаб кишиларнинг мушкулини осон қилади, «барака топинг» деган олқишини олади. Ҳеч шубҳасиз, ундан давлат ҳам манфаат кўради.

Айни вақтда биргина Шаҳрисабзда 1250 киши якка тартибда меҳнат фаолияти билан шуғулланаяпти. Ўтган ойда улар давлатга 4806,6 минг сўм миқдорида даромад солиғи тўлашди.

Лекин беш қўл баробар бўлмаганидек, тадбиркорлар ўртасида нопок йўллар билан шахсий бойлик орттиришга уринаётганлари ҳам оз эмас. Республика Вазирлар Маҳкамасининг «Тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний шахслардан солиқлар ва йиғимларни ундиришни тартибга солиш тўғрисида»ги 483-қарори ижроси юзасидан туман назорат органлари билан ҳамкорликда ўтказилган текширишларда 141 фуқаронинг қонунга хилоф равишда даромад топаётганлиги аниқланди ва улардан 272,1 минг сўм жарима ундирилди. ДАН ходимлари билан ўтказилган рейдда 26 нафар керакли ҳужжатсиз киракашлик қилаётганлар ушланиб, 52,4 минг сўм жаримага тортилди. Жиддий қонунбузарликка йўл қўйган 4 фуқаро устидан тўпланган ҳужжатлар суд ва ички ишлар органларига ўтказилди.

Қ.ЭГАМБЕРДИЕВ

Ibratli tadbir

ЁНҒИН ХАВФСИЗЛИГИ ҚОИДАЛАРИНИ БИЛАСИЗМИ?

ёки ҳушёр аёллар кўрик-танлови

Андижон вилояти ички ишлар бошқармасининг ёнғиндан сақлаш бўлими хотин-қизлар ўртасида «Ёнғин хавфсизлиги қоидаларини биласизми?» кўрик-танловини ўтказмоқда.

Ёнғиндан сақлаш бўлими мутахассисларининг таҳлилига кўра, вилоятда ўтган йили 1153 та ёнғин ҳодисаси рўй берган. Бу ҳодисаларнинг 82 фоизи хонадонларда содир бўлган. Натижада катта миқдорда моддий зарар кўрилди. Энг ачинарлиси шундаки, ёнғин оқибатида 28 киши ҳалок бўлди, буларнинг 14 нафари аёллар ва болалар эди.

Дарҳақиқат, хонадонлардаги ёнғин хавфсизлигини таъминлашда уй бекаларининг ҳушёрлиги катта аҳамият касб этади.

Ана шуни ҳисобга олиб, вилоят ёнғиндан сақлаш бўлими хотин-қизлар ўртасида ёнғиндан сақланиш қоидаларининг билимдонлиги бўйича кўрик-танлов ўтказди. Унинг биринчи босқичи саволларига 400 га яқин жавоб келди.

Нуфузли ҳакамлар ҳайъати ғолибларни аниқлади. Ғолиблар орасида биринчи ўринни эгаллаган андижонлик Раънохон Ҳайитбоева, Андижон Давлат тиббиёт институти клиник касалхонаси функционал ташхисот маркази ходимлари, Андижон Давлат Университети талабаси Нигора Исмоилова, избосканлик Гулбаҳор Тоҳирова ва бошқалар бор.

Ғолиблар гилам, магнитафон ва бошқа қимматбаҳо эсдалик совғалари билан тақдирландилар. Мукофотларни вилоят ҳокимининг ўринбосари, вилоят хотин-қизлар қўмитасининг раиси Муаззамхон Шамсибоева топширди.

Кўрик-танловга «Автоматика-01» фирмаси, «Нигина» хусусий дўкони, «ГазмолАнд» ҳиссадорлик жамиятлари ҳомийлик қилдилар.

Энди ҳушёр уй бекалари кўрик-танловининг иккинчи босқичи бошланади.

И.ЭГАМНАЗАРОВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

АРМОН

Никт o'qildi, атто...

Ҳатто суднинг олий жазоси ҳам уни қалблардан ювиб юборолмади

(Давоми. Боши 1-бетда)

...1996 йилнинг баҳори. Ўз шахсий автомашинасини Гурлан бозорида сотиб, пулини чўнтакка жойлаган Озод Йўлдошевни куппа-кундуз куни тунаб кетишади. 800 АҚШ доллари миқдоридаги пул талончи-ўғрилар чўнтагига тушади.

...1997 йил. Баҳорнинг биринчи куни. Тошкент шаҳар Миробод тумани Қўйлиқ даҳасида яшовчи И.Шамсиевнинг уйига қуролли босқин уюштирилади. Хонадон соҳибининг 20000 сўм пулини қурол ва калтак ёрдамида тортиб олишади.

...Ўша йилнинг 17 март туни. Мазкур даҳа ҳудудида такси ҳайдовчиси И.Гаевга қуролли ҳужум уюштирилади. Унинг 4000 сўм пули тортиб олингани етмагандай, унга оғир тан жароҳати ҳам етказилади. Ниқобдаги жиноятчилар «ўлди»га чиқарилган ҳайдовчини ўз машинаси юкхонасига жойлаб, тағин «ов»га отланишади. Бироқ бу орада ҳушига келган И.Гаев бир амаллаб юкхона қопқоғини очади ва жон ҳолатда қочиб қолади. «Асир»нинг жуфтак ростлаганидан ҳайиққан жиноятчилар ҳам машинани ташлаб, ғойиб бўлишади. Махсус чилвир билан бўғилиб, нафаси қайтаёзган, пичоқ ҳамда калтак зарбларидан жони ҳалқумига келган Гаев эса пировардида даволанса-да, ногиронликка мубтало бўлади. Орадан яна бир ҳафта вақт ўтади.

1997 йилнинг 25 марти. «Милиция» либосидаги «раҳнамо» етакчилигида ўзларини шер ҳисоблаган жиноятчилар аввалига А.Калназаров бошқарган «Доган» русумли такси машинасини «кира» қилишади. Тун маҳали тегишли манзилга етиб келинганда жиноятчилар йўлкира тўлаш ўрнига ҳайдовчининг ўзидан «кира» талаб қилишади. Табиийки, ҳайдовчи бунга кўнмайди. Шунда унинг бўйнига сиртмоқ тушади. Бўғзидаги чилвирни қўли билан хиёл бўшата олган Калназаров қичқириб, атрофдагиларни ёрдамга чорлайди. «Бақироқни тинчитсаккина қутуламиз» — якдил қарорга келишади «мижоз»лар. Калназаровнинг бўйнига пичоқ тортилади. Ҳайдовчи шундан кейин ҳам таслим бўлмайди. Фурсат топиб, машина эшигини очади ва қоронғулик қаърига шўнғийди. Ҳайдовчисиз қолган машинани «киракашлар»нинг ўзлари бошқариб кетишади ва хилват жойга чиқариб, ёқиб юборишади. Қотиллар қўлидан халос бўлган Калназаров шу жойдаги кўп қаватли уйлардан бири яқинига судралиб етиб боради ва мадордан кетиб, беҳуш йиқилади. Орадан 6 кун ўтгач, касалхонада ўзига келмай жон беради.

Навбатдаги жиноят апрел ойи ўрталарида содир этилади. Ф.Қозоқовнинг уйидан 34,5 минг сўмлик рангли телевизор ва видеомагнитафон ўғирланади.

...Ўша йилнинг майи. Тағин жиноят. Энди у Гурлан туманида содир этилади. Туман марказида истиқомат қилувчи Ҳамид Матқурбоновнинг «ҳиммати» туфайли жанговар қурол — кичик калибрли ов милтиғи қўлга киритилади. Орадан чамаси уч ҳафта вақт ўтгач, тун маҳали ўша милтиқдан Болтабой Раҳматов деганнинг уйига қарата икки марта ўқ узилади. Бу пўписа эди. Хиёл ўтмай эса Болтабой аканинг уйида телефон қўнғироғи жаранглайди. Номаълум кимса ундан нақ 5 миллион сўм талаб қилади. Раҳматов озроқ бўлса-да, пул тўплаб «қарз сўровчи»лар тайинлаган жойга қўяди. Бироқ ҳеч ким келиб пулни олмайди. Камбағаллик қурсин, «бечора»гина болалар Раҳматовни телефон орқали тағин «безовта» қилишади: «Пулни элтишга элтиб, органга ҳам хабар берибсиз, лекин улар орасида одамимиз борлигини билмайсиз, энди мўмин-қобил кишиларга хос иш тутинг», дея таънадашном қилишади. Телефондаги бундай ғаройиб суҳбатлар қарийб икки ой мобайнида давом этади.

Туман марказида яшовчи А.Вафоев ва унинг оиласи оромини ўғирлаган машъум воқеалар эса 1998 йилнинг 2 феврал тунидан бошланади. Номаълум шахслар унга мактуб битиб, 1.000.000 сўм «қарз» сўрашади. Лекин негадир пулни олиш учун келишмайди.

Орадан 9 кун ўтиб Вафоевнинг уйи дарвозасига тағин хат қистиришади. Яна ўша талаб. Аммо органга хабар бергани учун бу гал Вафоевга бир умр эсда қоларли «совға» ваъда қилишади. Начора. Тайинланган жойга яна бир бора пул қўйилади. Бироқ бу гал ҳам «қарз сўровчилар» пулни дараклашмайди. Аксинча, орадан роппа-роса 42 кун ўтгач, яъни 25 март куни учинчи хатни битишади. Бунисида аввалги илтимос-илтижолардан асар ҳам йўқ эди. «Камбағалгина болалар» бу гал дунёда неки ҳақорат, дўқ-пўписа бўлса барини мактубга тўкиб солишди. Тайинланган жойда уларни пул ўрнига Вафоевнинг одамлари кутганини айтиб, очиқ дағдағага ўтишади, муқаррар жазога ҳозир бўлиб туришини уқтиришади. Лекин буниси ҳам ҳолва. Шу орада бутун Гурлан аҳлини ғулғулага солган энг даҳшатли жиноят содир бўлади. Бу воқеа 3 мартга ўтар кечаси тунда юз беради. Туман марказидаги «Ҳизр эли» кўчаси, 31-уйда яшаган, эндигина 18 ёшга тўлган паҳлавон келбат йигит, Урганч Давлат Университети жисмоний тарбия ва спорт факультети талабаси Шуҳрат Ҳайитбоев Амударё соҳилларига алдов йўли билан олиб борилади ва шафқатсизларча ўлдирилади. Қилғиликни қилиб, бир бегуноҳ йигитнинг бошини еган қотиллар ўша мудҳиш тунда Ўрозбой Ҳайитбоев (Шуҳратнинг отаси)га сим қоқиб, ўғли ўғирлаб кетилганини, 5.000.000 сўм эвазига уни сотиб олиш мумкинлигини эслатиш режасини чизишади. Бироқ телефоннинг носозлиги режани барбод этади. Улар бу шум ниятини эртаси куни амалга оширишни мўлжаллайдилар. Аммо улгурмайдилар. Уларни қамоққа олишади. Бу воқеа 5 март кундузи содир бўлади.

...1998 йил 11 декабр. Тошкент шаҳар суди судьяси Ш.Раҳмонов раислигида ўтган давомли суд мажлислари якун топиб, ҳукм ўқилади. Тергов ва суд жараёни Тошкент шаҳри, Хоразм вилоятида содир этилган машъум жиноятлар битта уюшган гуруҳ томонидан амалга оширилганлигини рад этилмас далиллар асосида тасдиқлайди. «Қора курси»дагилар эса уч киши. Суд ҳар уччала жиноятчи: гурланлик Азамат Собиров, Зоҳид Ражабов, тошкентлик Маҳмуд Тўлагановларнинг ҳар қайсисини Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг бир йўла ўнлаб модда ва бандлари билан айбли деб топади ва барини олий жазога ҳукм қилади.

Ўзигагина эмас, инсон зоти номига иснод келтирган бу кўрнамаклар ким дерсиз? Жиноий гуруҳ раҳбари А.Собиров милиция сафларига адашиб кириб қолганлардан эди. У бу даргоҳда узоқ ишлай олмади. Шарафли бурчга хиёнат қилди. Ишдан ҳайдалди. У бундан ўксимади. Аксига авж нуқтага кўтарилган жиноий фаолиятига кенг йўл очилганидан мамнун бўлди. Эгнидаги милиция либоси эса жиноий хатти-ҳаракатини ниқоблаш учун яхшигина қурол. 25 ни қораламаёқ оиласидан ажрашгани ҳам қўл келди. Жиноий гуруҳнинг яна бир фаол аъзоси Зоҳид Ражабов ҳам ўзгалар азоб тортса хумори ёзиладиганлардан. Муқаддам судланиб, дийдаси қотгани, оиласидан ажраб, тўрт томони қиблага айлангани, боз устига ишсизликдан текин томоқлар сафига ўтгани Собиров бошчилигидаги жиноий гуруҳ учун айни муддао. Асли нияти ўз гуруҳини инсонийликдан беҳра қолган кимсалар ҳисобига бойитиш бўлган Собиров муқаддам судланган дўстига милициядан мойлигина ўрин ваъда қилади ва авраб Тошкентга олиб кетади. Гуруҳда жонбозлик кўрсатган М.Тўлаганов ҳам оиласиз (ажрашган), бекорчи-саёқ. У Собиров учун еттиётмас. Ҳар иккови опа-сингил Марина ва Альбиналарнинг «севгилиси».

Инсонга ўлимдан кўра оғир жазо йўқ. Аммо бундан ҳам оғири - жудолик. Ўлган-ку ўлиб кетаверади. Жудолик дарди, алами тириклар юрагини бир умр кемиради. Ҳар уччала қотилнинг олий жазога тортилиши аламли юракларда ёнаётган оловни бир қадар сўндиргандир? Афсус. Ўз яқинларидан айрилган, таҳдид, дағдаға, босқинчилик, талончилик, руҳий ва жисмоний зўриқишлар оқибатида дили оғир шикаст еган жабрдийдалар юрагида ёнган олов ҳали буткул ўчганича йўқ. Нега?

Жабрланувчи Ўрозбой Ҳайитбоевнинг ҳасратидан ҳамон тутун бурқисияпти. Унинг шикоятномасида келтирилишича, жиноятчилар уч кишимас. Нарёғини суриштирсангиз, 10-15 нафарга боради. Айрим мантиқий ҳолатларга қараганда улар жиноий фаолиятини ҳали-ҳануз давом эттиришаётир. Агар эътибор берган бўлсангиз, ҳар уччала жиноятчи 1998 йилнинг 5 мартида қўлга олинганлиги юқорида баён этилди. Фуқаро Вафоевнинг уйига таҳдид ва дағдағадан иборат учинчи мактуб эса 25 март куни тунда қўйиб кетилган. Хўш, қамоқдаги қотил-талончилар буни қандай уддасидан чиқишди? Вафоевнинг уйига ташланган мазкур хат тегишли маҳкамага топширилган. Бу ҳам майли. Жиноятчилар товламачилик, таҳдид ва дўқ-пўписани жамоа хўжалиги раисининг хизмат хонасидаги телефонидан фойдаланган ҳолда амалга ошириб юришган. Аммо шу юзадан олинган жавобда жиноятчи Ражабовнинг уйидаги телефон тармоғига хўжалик раиси хизмат хонасидаги телефон нуқтаси блокировка орқали тортилганлиги маълум қилиниб, алоқа бўлимига уни узиб ташлаш юзасидан топшириқ берилганлиги силлиққина қайд этилган. Жиноятчилар бу тармоқни ўзларининг қабиҳ ниятлари йўлида кимларнинг кўмагида эгаллаб олишгани эса ҳалигача ноаён. Жиноий гуруҳнинг ёвуз нияти фуқаро Ҳамид Матқурбоновдан «ов учун» сўраб олинган милтиқ воситасида амалга оширилган. Амалдаги тартиб-қоидага риоя этилса, у ўз қуролини ҳатто туғишганига ҳам ишонмаслиги керак эди. Бироқ у милтиқни шубҳали танишига қўшқўллаб топширади. Мазкур жиноятдан алоҳида ажратиб олинган «иш»нинг судда кўрилиши натижасида эса милтиқни берган эмас, балки ўртада воситачилик қилган киши енгилгина жазоланган, холос. Башарти, Б.Раҳматовнинг дарвозаси томон ўқ узилган милтиқ вақтида аниқланиб, жиноятнинг изи изланганида, ўғлим балки ҳаётдан бевақт кўз юммаган бўлурмиди, деган армон ота-она бағрини ҳамон кемирмоқда.

Тергов-суриштирув жараёни ҳамда шунга доир ҳужжатларда номи йўл-йўриқ кўрсатувчи сифатида бот-бот тилга олинган қотил Ражабовнинг онаси, сингиллари, шунингдек, жиноятчилар уясига айланган «Севинч» болалар боғчаси қоровули, «маишатчи қизлар», Ш.Ҳайитбоевни ўлдиришга олиб кетишаётганида машинада у билан бирга жўнаган «қиз бола», иқрорлигини сўроқда тан олган Муқаддас Нурматова, ҳатто тергов ҳам қилинмаган гумондор Дилшода Мадаминоваларнинг хатти-ҳаракатларига тегишли баҳо берилмаганлиги ҳам эътиборни тортади.

Ота-она аввалambор фарзандлар олдида йўл-йўриқ кўрсатгучи шамчироқдир. Улар дилбандларини нуқул эзгулик йўлларига бошламоқлари ҳам фарз, ҳам қарз. Бироқ Собиров ва Ражабовларнинг ота-оналари инсонийликнинг бу фарзини бажармагани етмагандай, уларни жиноятга ўзлари ундагани нимаси? Суд ва тергов наҳотки бу саволга аниқ-лўнда жавоб беролмаса? Уларнинг номи суд ҳукмида ҳатто қайд этилмагани ажабланарли ҳолдир. Ҳукм матнида қайд этилган номлар ҳам бор. Лекин бу қайдлар қай тарзда денг? Эмишки, терговда шахси аниқланмаган Аҳмад, Сашка, Музаффар, Умид ва ҳоказолар. Хўш, ўша Аҳмаду Сашка, ҳоказолар ким? Бу саволга тергов ва суд жавоб беролмаган экан, энди унга ким жавоб беради? Энг ажабланарлиси бу ҳам эмас. Суднинг Хоразмда эмас, Тошкентда ўтгани ва унда вилоятдаги жабрланувчи ва гувоҳларнинг иштирок этмагани. Ҳукм матнида қуйидаги жумла бор: «...жабрланувчи ва гувоҳлар суднинг чақирувига, телеграмма орқали бир неча маротаба чақиртирилишларига ҳамда суднинг 1998 йил 30 сентябр ва 20 октябр кунидаги мажбурий келтириш тўғрисидаги ажрими ижрога қаратилса ҳам суд мажлисига келмадилар».

Жабрланувчи У.Ҳайитбоевнинг кўрсатмаси: «Бизни судга чақириш ҳақида жуда кўп ваъдалар берилди. Суднинг чақирувини кутавериб, икки кўзимиз йўлда тўрт бўлди. Кейин билсак, милиция бизни излаш ва жўнатиш ташвишларидан қутулиш ниятида «касал», «тополмадик» қабилида жавоб бериб юбораверибди». Ана холос. Бир-бирини инкор этувчи бу икки қарама-қарши даъвонинг қай бирига ишонмоқ керак? Лекин бошқа бир жиддий савол ҳам йўлда кўндаланг. Жиноятнинг энг оғир ва катта қисми узоқ Хоразмда содир этилган. Жабрланувчи ва гувоҳларнинг аксарияти ҳам хоразмликлар. Шундай бўлгач, амалдаги тартиб-қоидаларга тўла-тўкис риоя этилмоғи, суд мажлисларининг муайян қисми вилоятга кўчирилмоғи лозим эмасмиди? Мазкур жиноят спектаклидан аёнки, унинг баъзи саҳналарида иштирок этганлар бошқасида иштирок этишмаган. Ҳарқалай пойтахтда ва вилоятда узлуксиз давом этган жиноий фаолият - яхлит бир занжир. Уни бир-биридан ажратиш, фарқлаш, айрича қараш ҳам қонуний якун, адолатли ҳукмга монелик қилади. Аммо шундай бўлса-да, мазкур жиноятнинг тугуни ҳисобланган муҳим ҳолатлар, чунончи, Ражабовнинг Аҳмад исмли шахс иштирокида 1996 йили О.Йўлдошевдан таҳдид қилиб, 800 доллар ундиргани, шунингдек, фуқаро Ҳ.Матқурбоновнинг милтиғи, олди-бердиси билан боғлиқ ҳолатлар умумий ишдан ажратиб олингани жумбоқ! Оқибатда Аҳмад исмли шахснинг жиноий кирдикорларига етарлича аҳамият берилмагани етмагандай, ишнинг судда кўрилиши 1996 йилдан то ҳозиргача ингичка ичакдай чўзиб келинаяти. Милтиқнинг жиноий гуруҳ қўлига ўтиб қолиши эса айбдорларни енгил-елпи «сийпаб» қўйиши билан тугалланди. Милтиқнинг кейинги жиноий хатти-ҳаракатларда нечоғлик катта роль ўйнагани эса назардан четда қолди.

Ишнинг пала-партиш кўрилиши ёки енгил жазо - кейинги жиноятлар учун очилган эшик.

Жиноятлар таҳлил этилишига кўра икки хил: очилган ва очилмаганларга ажралади. Унинг ўзи эса мисоли яхлит дарахт. Дарахт танасининг кесилгани муайян жиноятнинг барҳам топгани, илдизи билан юлиб олингани эса жиноятчиликнинг барҳам топгани.

Тошкентда ва Хоразмда кишиларни лол қолдирган мазкур жиноят эса барг-шохлари юлиниб, танаси ва илдизлари бутун қолган дарахтга ўхшаб кетади.

Абдулла СОБИРОВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Adliya tizimi tarmoqlarida

ОИЛА ВА ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТ

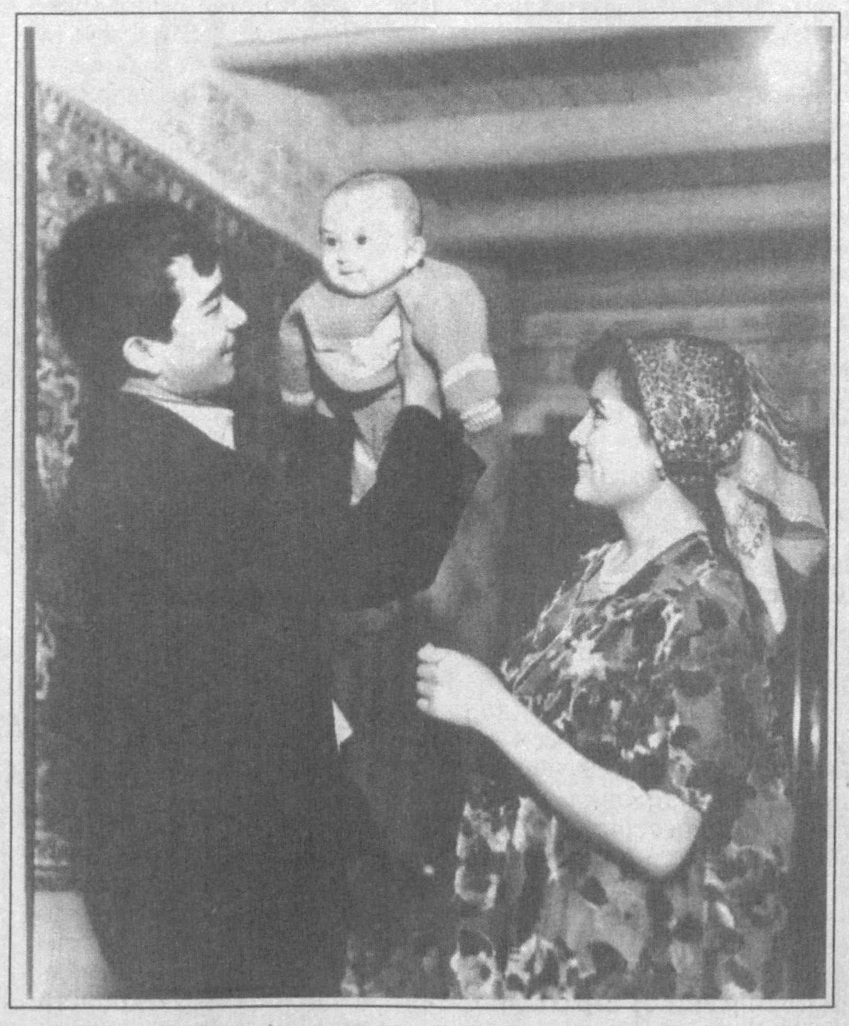

Халқимизда «Ватан остонадан бошланади» деган ибратомуз ҳикмат бор. Бу ҳикматни чуқурроқ мушоҳада қиладиган бўлсак, унинг ибтидоси оиладан бошланганини англаймиз. Оиланинг тақдири Ватан тақдири билан чамбарчас боғлиқ. Негаки, жамиятнинг ривожланиши учун кўмакдош бўлган йигит-қизлар оилада тарбияланади. Оила сўзининг оҳанги эса ҳамиша жарангдор. Унинг замирида ота-она, фарзандлар мужассам.

Ўтган 1998 йил юртбошимиз И.Каримов ташаббуслари билан «Оила йили» деб эълон қилинган эди. Шу йили кўпгина ижобий ишлар амалга оширилди. «Ватан-жамият-оила-фуқаро» деган қудратли тизим барқарорлиги таъминланди.

Ҳозирда ҳам ўша анъаналарга кўра оила тинчлиги, турмуш фаровонлиги учун етарлича фаолият давом эттирилмоқда. Тошкент шаҳар Адлия бошқармасининг ФҲДЁ тизими ҳам 1999 йилнинг Аёллар йили дея эътироф этилишини қувонч билан қарши олди. Айни пайтда ўтган йилги анъаналарга содиқ қолган ҳолда янги дастурлар, чора-тадбирлар ишлаб чиқилиб, жойларда уларнинг ижроси таъмин этилмоқда.

Бизнинг мақсадимиз оилаларни қонуний бўлсада, ажратиш эмас, балки сақлаб қолишдир. Шу мақсадда кенг қамровли тарғибот-ташвиқот ишларини йўлга қўйганмиз.

Тошкент шаҳар ҳокимияти адлия бошқармаси қошида оила қуриш арафасида турган ёш келин-куёвлар учун ахборот-сервис хизмати ташкил этилди.

«Оила йили»да ўтказилган Юнусобод туманидаги 2-сонли «Шодлик» бахт уйининг мингинчи ёш оилани никоҳдан ўтказишга бағишланган тантанали маросими кўпчилик қалбида муҳрланиб қолди.

Маънавиятимизни янги урф-одатлар, қадриятлар билан бойитишда бахт уйларининг ҳиссаси катта бўлаётгани назарда тутилиб, бир неча туманларда ФҲДЁ бўлимлари ишга туширилди. «Муҳаббат - оила негизи» деб номланган кам таъминланган оилалардаги 7 нафар йигит-қизнинг никоҳ тўйлари тантанали равишда ўтказилди.

Халқ билан бирга бўлиш, ҳамнафас ишлаш ҳамиша яхшиликка етаклайди. Турли мавзуларда ўтказилаётган давра суҳбатлари, учрашувлар, семинарлар, кўрик-танловларда ёшу қари баравар иштирок этишиб, кўплаб муаммолар ўзаро ҳал этилмоқда.

Бугунги кунда фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд қилиш идораси зиммасидаги вазифа юксакдир. ФҲДЁ идорасида расмийлаштирилган никоҳгина оила деб тан олинади ва бу эр-хотиннинг ҳуқуқ ҳамда мажбуриятларини келтириб чиқаради. Бугунги долзарб вазифалардан бири оиланинг барбод бўлишига йўл қўймасликдир.

ФҲДЁ бўлинмалари ажралиш учун ариза берганларнинг кўпчилиги билан суҳбатда бўлишидир. Уларга ажралишнинг салбий оқибатлари, турмуш қийинчиликлари учраб туриши, унга бардош берган кишигина ўзи истаган бахтни топиши мумкинлиги жонли мисоллар орқали тушунтирилади. Шунга қарамай, иш жараёнида турли ҳолатларга дуч келинмоқда. Айниқса, ажралишга қарор қилган ёш эр-хотинларнинг ўзаро қўпол муомалалари кишини ўйга толдиради. Бундай совуқ муносабатлар қандай юзага келмоқда? Суриштириб қаралса, жанжалга сабаб аллақандай буюмлар ёки кимнингдир кимгадир ҳурматсизлиги бўлиб чиқади. Демак, ажралишларнинг сабаби ёшлар маънавиятининг етарлича бой эмаслиги, уларнинг асрлар бўйи давом этиб келаётган халқ урф-одатлари, одоб-ахлоқ тушунчалари, рўзғор ишларини ташкил этиш расм-русумларидан бирмунча бехабарликларидир.

Ажралишнинг асосий сабабларидан яна бири ёшларнинг мустақил ҳаётга тайёр эмаслигида кўринади. Шунингдек, қайнона-келин ўртасидаги келишмовчиликлар, йигитларнинг енгил-елпи турмуш кечиришга ўрганиб қолиши, баъзан эса ичкиликка ружу қўйишлар, айрим ҳолларда турар-жойнинг йўқлиги ёки ёшлардан бирида касаллик чиқиб қолиши, фарзандсизликлар ҳам никоҳнинг бекор қилинишига сабаб бўлмоқда. Бундай ноxуш ҳолларда никоҳни бекор қилиш сабабларини ҳар тарафлама тушуниш лозим бўлади. Масалан, бир оила фарзандсиз бўлиб, эр-хотин ажралишга қарор қилишган. Улар бошқа-бошқа оила қуриб, фарзанд кўришни ўйлашмоқда. Бундай пайтда уларга имконият яратиб беришдан бошқа чора қолмайди.

Хуллас, оила масаласида энг аввало, тарбия муҳим рол ўйнайди. Қиз болани она, ўғил болани ота жуда ёшлигиданоқ ҳаётга тайёрлаб боришлари зарур. Уларга ҳаёт синовлардан иборатлигини, олдиндаги ҳаёт имтиҳонларига ҳамиша шай турмоқ лозимлигини англатиб боришимиз шарт.

Чет элларда, хусусан, Европа давлатларида келин-куёв никоҳни қайд қилишдан олдин тиббий кўрикдан ўтказилади. Никоҳ шартномаси тузилади. Бўлажак фарзанд яхши камолга етиши учун баъзи бир қулайликлар ҳам ушбу шартномада қайд этилади. Бу эса никоҳ бузилишининг олдини олиб, соғлом муҳитни вужудга келтиради.

Эндиликда бизда ҳам ана шу жараённи амалда йўлга қўйиш керак. Бунинг учун аввало, кишиларимизнинг ҳуқуқий савиясини ошириш зарур. Негаки, Оила муқаддас даргоҳ. Бу даргоҳда насл давомчиси фарзанд дунёга келади. У ўғил ёки қиз бўлишидан қатъий назар, эртага Ватанимиз учун муносиб фуқаро бўлиши керак. Демак, унга ҳозирданоқ инсонларча меҳр-мурувват кўрсатилиши фақат фойдалидир.

Хуллас, оила масаласида ҳуқуқий онги ва маданияти юксак одам ўзига ҳам, жамиятга ҳам ҳурматли ва эътиборли бўлади. «Келажаги буюк» деб эътироф этилаётган давлатимизга худди ана шундай оила соҳиблари ва соҳибалари жуда зарур. Шу мақсадда аҳолининг ҳуқуқий саводхонлигини ошира боришни фаолиятимизнинг асосий мақсади деб биламиз. Келгусида ҳуқуқий тарбияни яхшилаш, жамоатчилик фикрини ўрганиш мақсадида жойларда суҳбатлар, турли тадбирлар, тушунтиришлар олиб боришни янада кенгайтирамиз.

Гулнора ИНОМЖОНОВА,
Тошкент шаҳар Адлия бошқармаси бошлиғининг ўринбосари

ТИЛЛА ЗИРАГИНГИЗ СОХТА ЭМАСМИ?

Jurnalist tekshiruvi

Сурхондарё бозорларидан тилло тақинчоқ сотиб олаётган харидорлар тез-тез шундай саволни такрорламоқдалар

(Давоми. Боши 1-бетда)

Гапнинг индаллоси, унга куёв бўлмиш тилло зирак сотиб олиш учун пул берган. У бу пулга бозордан зирак харид қилган. Тўйдан сўнг зиракнинг сохта эканлиги аниқ бўлиб қолади. Жанжал бошланади. Куёв билан бирга тилло тақинчоқ сотувчи аёл ёнига боришса, савдогар зирак сотганлигини тан олмайди. Куёвнинг онаси «Паст жой билан қуда бўлган эканмиз, ҳали чимилдиқдан чиқмай туриб, бизга фириб берадиган шумқадам келиннинг баҳридан ўтасан!» дея ўғлига қатъий талаб қўяди. Эндигина мустақил ҳаёт бошлаган ёшларнинг шу тариқа ажралишларига арзимас бир матоҳнинг сабаб бўлиши ачинарли, албатта. Аммо савдодаги ғирромликлар, қаллобликлар, муомала маданиятининг етишмаслиги токайгача давом этади? Ва умуман, нега харидорнинг ҳақига хиёнат қилиш, ушбу қонунбузарликларга чек қўйиш билан шуғулланувчи идораларни безовта қилмаяпти? Термизнинг, умуман, Сурхондарёнинг бозорларида тилло тақинчоқлар савдоси билан шуғулланувчи фирибгарлар бемаза қовуннинг уруғидек урчиб бораётир. Термиз шаҳридаги марказий универмаг («Темурий» хусусий фирмаси) биносида жойлашган расталарда, Карпов тижорат бозори ва бошқа бозорларда ойнаванд раста ўрнатиб олиб, бир гуруҳ ўғри-ю, қаллоблардан арзон-гаровга тилло буюмларини қабул қилиб анойи харидорларга пуллаётган диёнатсиз сотувчиларни санаб адоғига ета олмайсиз.

- Биз уларни қанча огоҳлантираяпмиз, чоралар кўраяпмиз, аммо фойдаси йўқ. Чунки бозорларда савдо қилиш учун чек ва солиқ инспекциясига патент учун пул тўлашганини рўкач қилиб, билганларидан қолмаяптилар, - дейди Термиз шаҳар ИИБ тергов бўлими бошлиғи Холмамат Менглибоев. - Баъзи ҳолларда тилло буюмларни ўғрига олдириб, бизга мурожаат қилган фуқароларнинг аризасига кўра тергов ва суриштирув ишларини олиб борсак, ўша тақинчоқлар бозорлардаги расталардан чиқиб қолаяпти...

Шу йилнинг 3 марти соат 17^{00} чамаси термизлик Дилором Сафарова Акмал Икромов кўчаси 82-уйда яшовчи вояга етмаган қизча Гулзира Қориеванинг қулоқларидаги тилло зиракларини қўрқитиш ва талончилик йўли билан тортиб олган. Гулзирадан тортиб олинган тилло сирғаларни аёл номига иснод келтирган Дилором Сафарова Карпов бозоридаги тақинчоқфуруш Ойдин Бойтўраевага 7 минг сўмга пуллаган.

Ўтган йилнинг 29 июн куни соат 14^{00} да Карпов бозорида ноқонуний равишда савдо қилаётган Манзура Абдуллаеванинг тилло тақинчоқлар солинган сумкасини номаълум ўғри тортиб олиб қочади. Нақд ярим миллион сўмлик тилло тақинчоқларидан айрилган Манзура бошини чангаллаб чинқириб қолаверади. Термиз шаҳар ИИБ ходимлари олиб борган тергов ҳаракатлари натижасида Манзура Абдуллаевадан ўғирланган тилло буюмлардан бири ўша бозорда унинг ўзи билан бирга ўтириб савдо қилувчи «ҳамкасб» дугоналари Сона ва Улдона Навбатоваларнинг расталарида «кўриниб» қолади...

- Бозорларингизда тартиб-интизом амалдаги қонун талабига умуман мос эмас, - дейди биз билан суҳбатда республика «Олмос» очиқ ҳиссадорлик жамиятининг етакчи назоратчиси Акмал Зиёмуҳаммедов. - Биргина Карпов бозорининг ўзида 19 жойида ноқонуний равишда тилло тақинчоқларнинг савдоси амалга оширилаяпти. Тиллафурушларнинг қўпол муомаласидан, беҳаё сўкинишларидан илон пўст ташлаб юборади. Республика Вазирлар Маҳкамасининг 355 қарори (14 июл1997 йил)га кўра қимматбаҳо металлар ва қимматбаҳо тошлардан ясалган товарларни сотиш фақатгина ихтисослаштирилган заргарлик дўконларида амалга оширилиши лозим. Улар ички ишлар бўлимларининг қўриқлаш бўлинмалари билан шартнома тузиши шарт. Энг муҳими, тилло тақинчоқлар билан шуғулланувчилар давлат проба палатасининг махсус лицензиясига эга бўлиши керак. Махсус дўконларда савдо қилинса, харидорга товарнинг ҳақиқийлигини кафолатлайдиган квитанция берилади. Сурхондарёда эса ўзгача аҳвол...

Ушбу муаммо юзасидан Карпов тижорат бозори мудири Бахтиёр Нуриддинов билан расталарни айландик. Айтиш жоизки, бозор маъмурияти мазкур салбий ҳолатга «Така бўлсину сут берсин» қабилида муносабатда бўлаяпти. Тақинчоқфуруш аёлларда савдо қилиш учун тегишли ҳужжат ҳам йўқ. Барно Қиличева, Улдона Навбатова, Зевар Тангриқулова, Норбиби Холмуродоваларнинг ҳеч биридан на дўконга, на тилло буюмларга тегишли ҳужжатларни сўраб ололмадик. Термиз шаҳар давлат солиқ инспекцияси бошлиғи Эшбўри Маматмуродов ушбу ҳолатни «Уларга мен ҳеч вақт патент берган эмасман. Миллий банкнинг квитанцияси билан савдо қилишаяпти» дея изоҳлаб айбни ўзидан соқит қилишга уринади. Беандиша хотинлардан бири бозор мудирига «Сиз мухбирни рози қилиб юборинг, кейин биз билан келишаверасиз» деб шанғиллаб қолди.

Вилоят бозорлар ҳиссадорлик жамиятлари уюшмаси, вилоят бозорлар уюшмаси бошқаруви раисининг ўринбосари Тошмамат Абдураҳмоновга учрашиб, бошбошдоқлик сабабларини сўрагандим, у киши ғалати гап қилдилар:

- Мен бир нарса деёлмайман. Отахонга учранг!

- Тошмамат аканинг «отахон»и ким ўзи? - сўрадим ёнимдаги ҳамроҳимдан.

- Отахон раис Хурсанд Каримов-да.

- Хўп, «отахон» қаердалар?

- У киши Бойсунга маъракага кетганлар. Бугун тополмайсиз!

Орадан уч-тўрт кун ўтиб, Хурсанд Каримов билан учрашдим.

- Келиб-кетган экансиз, эшитдим. Гап бундай, ука. Буларга бизнинг кучимиз етмайди. Шунақанги беҳаё хотинлар борки, бирортасига «савдони ғирром қилаяпсан» деб кўринг-чи. Етти пуштингизни қўймай «ҳалоллайди».

- Хурсанд ака, бозорда ички ишлар бошқармаси ва солиқ инспекцияси вакиллари бор. Шулар ёрдамида тартиб ўрнатиб бўлмайдими?

- Ёшсиз-да, ука. Ҳаётнинг паст-баландини ҳали билмайсиз. Тақинчоқфурушларнинг нафақат вилоят марказида, балки пойтахтдаям таниш-билишлари кўп... Умуман, биз ҳам қараб турганимиз йўқ. Республика прокуратураси комиссиясининг хулосасига кўра Карпов тижорат бозорини вақтинча ёпиб қўйдик.

Мухбир изоҳи: Ҳақиқатан ҳам Карпов бозори яқинда очилди. Аммо ғирром тақинчоқфурушлар ин қуриб олган расталар сони аввалгидан ҳам кўпайибди. Ушбу муаммолар хусусида мақола ёзиш ниятида юрганимни эшитган айрим ичкуяр танишларим менга жиддий танбеҳ беришди: «Эсинг жойидами? Ким билан ўйнашмоқчисан? Бир ўйлаб кўргин-а, уларга на солиқ, на милиса, на прокуратура индамаяпти-ю, сенга нима?»

Марказий универмагнинг биринчи қаватида тилло буюмлар сотаётган кўҳликкина қизча харчанд ёлвориб сўрасам ҳам ўзини таништирмади. Фақат З.Раҳимова деган аёлга тегишли молларни сотаётганлигини базўр айтди, холос. Гап орасида опахондасининг хўжайини «нажот қалъаси» (вилоят ҳокимлиги)да ишлашлигини қистириб ўтди. Ниҳоят Сурхондарёда яшаб туриб, ўз ҳамшаҳарларингизни танқид қиласизми, дея нозик гап ҳам қилди.

- Товарларнинг ҳақиқий эгаси - Зарифа Раҳимова деган опангизнинг ўзи қаерда? - дея сўрадим сотувчи қиздан.

- Опамнинг бошқа жойда ҳам савдоси бор. Бу ерда кўпинча мен савдо қиламан. Ҳужжатларни ҳам у киши ўзлари билан олиб юрадилар.

- Махсус дўконда савдо қилишларингиз керак. Бу жойда тилла буюмларингизни ўғирлатиб ёки олдириб қўйишингиз мумкин-ку! Қолаверса, махсус лицензияларингиз йўқ экан. Харидор ҳам алданади, - десам сотувчи қиз шарақлаб кулади:

- Фанатик бўлиб кетинг-ей!

- Қизиқ. Мен нима дейману...

Бахтиёр ОЛЛОМУРОД,
«Инсон ва қонун»нинг махсус мухбири

Maktubda *inson taqdiri*

«ИШЛАГАНИ ҚЎЙМАЙМАН»

— деди туман алоқа бўлими бошлиғи

Ҳурматли таҳририят!

Мен Ургут туманидаги Жартепа фуқаролар йиғинига қарашли «Гулистон» маҳалласида яшайман. 1964 йилдан то 1996 гача «Равот-хўжа» алоқа бўлимида бўлим бошлиғи лавозимида ишладим. Фаолиятимнинг сўнгги пайтларида кутилмаганда мен раҳбарлик қилаётган алоқа бўлинмасига туман алоқа идораси томонидан бир ойда 3-4 маротаба тафтишчилар юборила бошланди. Текширувчилар ҳеч бир нуқсон топа олишмади.

Шундан сўнг мен 30 октябр куни (йили мактубда берилмаган - таҳририят) туман алоқа бўлимига ҳисобот топшириш учун бордим. Июн ойи учун истеъфочиларга (нафақадорларга) 30 минг сўм пул бор экан. Бошлиқ мен олиб борган ҳисобот варақаларини қайтариб, шу пулни тўлаб, ҳисоботини кечгача олиб келинг деди. Шу куни мен қайтиб келиб истеъфочиларнинг пулларини почтальонларга бериб юбордим. Шу куни 5 та истеъфочини уйдан тополмаганлигим учун 5 та ногиронга бериб юбордим. Худди шу куннинг ўзида туман алоқа бўлимининг бошлиғи Усуф Пўлатов ҳамда ўринбосари Шамсиевлар келишди. Менга Усуф Пўлатов 1 ноябрдан аризангизни ёзинг, қаёққа бориб мурожаат қилсангиз қилинг, фойдаси йўқ. Ишлатгани қўймайман, деди.

Бошқа қуйи лавозимдаги ишга ўтишга розилигим тўғрисидаги аризамни ҳам инобатга олмай мени ишдан бўшатиб юборди. Билсам, менинг ўрнимга миршабликдан истеъфога чиққан кишини тайинлабди. Почтальонларни ҳам ишдан бўшатиб, уларнинг ўрнига янги бўлинма бошлиғининг қариндошлари ишга олинди.

Оилам катта - хотиним, 9 фарзандим билан 11 кишимиз. Иқтисодий жиҳатдан қийналиб қолдик. Ишсизлик ёмон экан. Маслаҳат ва ёрдамларингизга муҳтожман.

Искандар ТЎХТАМУРОДОВ

ТАҲРИРИЯТДАН:
Ҳурматли Искандар ака, мактубингизни газетамизда чоп этар эканмиз, мақсад аввало, муаммога туманингиздаги тегишли мутасаддилар эътиборларини қаратмоқдир. Маслаҳатимиз, касб мутахассислигингиз бўйича ишга жойлашиш учун вилоятдаги алоқа идорасига мурожаат қилинг, бунинг қаторида меҳнат биржасида ҳам рўйхатдан ўтиб қўйишингиз лозим бўлади.
Ҳақ-ҳуқуқингиз масаласига келсак: ҳақлигингизга ишонсангиз, судга мурожаат қилинг. Зеро, ҳуқуқий-демократик жамиятда одил суддан кўра холис ҳакам бўлиши мумкин эмас.

Гулбаҳор Эгамова Нуробод туманидаги тадбиркор аёллардан биридир. У «Шерзод» хусусий ошхонасида ошпазлик қилиш билан бирга касб сирларини ёшларга ҳам ўргатмоқда.
СУРАТДА: (ўртада) Г. Эгамова ўғли Шерзод ва шогирдлари Ш. Қаршиева, Г. Бойқараева билан

Нурмамат АЛМУРОДОВ олган сурат.

Ana xolos!

«ҲОЖАТБАРОР» ҲАЁСИЗГА «ФАТВО» БЕРСА...

қилмишига яраша жазоланади

Янги жамият фуқаролари ахлоқий пок, маънавий етук бўлмоғи, инсон деган шарафли номнинг буюклик мезони эканлигини унутмасликлари лозим. Ибо, шарму ҳаё, иймон-эътиқод, фарзандлар тарбиясига масъуллик, оила шаънига гард қўндирмаслик, зурриёт тозалиги... булар муқаддас туйғу. Ана шу туйғу пок сақланиши даркор.

Одамнинг беш панжаси баравар бўлмагани каби ҳар қандай жамиятда ҳам ахлоқсиз, ўғри-каззоб, фирибгар, хиёнаткор ва сотқинлар учраб туради. Шарм-ҳаёни унутиб, ҳирсий лаззатнинг қули бўлганлар ва уларга шарт-шароит яратиб берувчи қўшмачилар афсуски, ҳозир ҳам учрамоқда.

Каттақўрғон шаҳар Навоий кўчасида яшовчи Станислав Макаренко тоғни урса талқон қиладиган, ишлаб чарчамайдиган ёшда. Аммо 46 ёшли, дуппа-дуруст ишлаб кун кўриши мумкин бўлган ана шу эркак уйда фоҳишахона очади. Ярим тунда эшик тақиллатиб келган Ш.З ва М.Б га айш-ишрат қилиш учун хона бериб, тўшак солади. Станислав Макаренко ҳаёсизларнинг ҳирсларини қондириб олишларига «фатво» бериб, «ҳожатбарорлик» орқасидан бойлик орттирмоқчи эди.Ички ишлар бўлими ходимлари ҳалал беришди. Унинг тунда ўтказадиган ҳуфёна «томошалари»га барҳам берилди.

Галина Ратомская ҳам қўшмачиликда айбланди. У Фаробий кўчасидаги ўзи истиқомат қилаётган уйда У.К ва Д.Э га айш суришлари учун жой ҳозирлаб бериб, даллоллик пулини санаётганда қўлга тушди.

Шаҳарнинг Шавқий кўчасида яшовчи Б.Маҳмудовага эса бу «касб» жудаям уят. Уч фарзандининг кўз ўнгида куппа-кундузи уйига келган 1977 йил туғилган «ошиқ» Б.Р ва 1968 йилда туғилган «маъшуқа» А.А га ахлоқсизликлари учун шароит яратган. Шунинг орқасидан моддий манфаатдор бўлиб, кун кечирмоқчи бўлган. Шарқ хотин-қизларига хос уятчанлик, номус туйғуларини йўқотган Б.Маҳмудова наҳотки бу қилмиши фарзандларининг келгуси тақдирига таъсир қилиши мумкинлигини ўйлаб кўрмаса?!

Ҳукуматимиз аҳоли ижтимоий муҳофазасини биринчи ўринга қўйган, болалар нафақа пулларини вақтида берилишини назорат қилиб турган бир паллада ҳаромхаришдан топилган бойликдан рўзғор ўтказмоқни ният қилган оила бошлиқлари ҳақида нима дейиш мумкин?

«Ҳожатбарорлик» орқасидан осон даромад топишни кўзлаган ҳар учала кимса Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 131-моддаси 1-қисмида кўрсатилган жиноятни содир этганликда айбландилар. Шу ўринда юқоридаги фоҳишахоналарда кўзларини ҳирс пардаси қоплаб, тубанлик ботқоғига ботган «ошиқ-маъшуқ»ларнинг яшаш манзили, исми-шарифларини ҳам тўлиқ келтиришимиз мумкин эди. Бироқ айримларининг оиласи, ширин-шакар фарзандлари бор. Юзсизларнинг қалтис қадами билан оила аъзолари, қариндош-уруғлари бетига лой чапланишини истамадик. Ўйлаймизки, бундай кимсаларнинг ўзлари хулоса чиқариб олсалар керак. Акс ҳолда бадном бўлиб, элда ёмон қилмишлари билан овоза бўладилар.

Эгамберди РЎЗИЕВ,
Каттақўрғон шаҳар прокурорининг ўринбосари, адлия кичик маслаҳатчиси

Vo darig'!

«БОЛАМ, БОЛАМ, ЖОН БОЛАМ!..»

Эҳтимол бу сўзларни таниқли сўз устаси Мирза Холмедовнинг қўшиғидан олингандир деб ўйларсиз? Йўқ, адашдингиз, юракни ўртагувчи ушбу нола ваҳшиёна калтаклаб ўлдирилган олти ёшли Муродхўжанинг онаси Адолатнинг фарёди... Аянчли бу воқеани ёзарканман, она айиқ ҳақидаги қиссани эсладим. Қисса мазмуни шундай эди. Она айиқ тоғдан ҳайқириб оқаётган дарё бўйида икки боласи билан сайр қилиб юрарди. Шунда айиқнинг болаларидан бири тошлардан сирпаниб, тезоқар дарёга тушиб кетади. Она айиқ наъра тортиб ҳайқирганича дарё бўйлаб югуради. Унинг ортидан эса йиқила-сурина иккинчи боласи ҳам чопади. Айиқ биладики, боласини қутқара олмайди. Лекин ортида қолиб кетаётган боласидан-да кўнгил узолмайди. Тўлқинлар боласини олисга оқизиб кетаётганини кўрган айиқ ночор аҳволга тушади. Ўзини сувга ташлай деса, бир боласи қирғоқда қолаяпти. Бечора ўкирганича ортидан келаётган боласини тишлаб, дарёга отилади...

Чирчиқ шаҳри ҳудудидаги дала шийпонида содир этилган қотиллик... Гап бу ерда айиқ боласи эмас, бегуноҳ калтаклардан қийнала-қийнала бемаҳал ўлим топган бегуноҳ гўдак ҳақида.

...Ўша мудҳиш жиноят ёзнинг сокин тунларидан бирида юз берди. Дала ўртасига қурилган чайлада олти ёшли Муродхўжа ўзига яқинлашиб келаётган ўлимдан бехабар, боликнинг ширин тушларини кўриб, ором олганича ухлаб ётарди. Соат тунги 12 ларда кўкрагига зарб билан тушган тепкидан чўчиб уйғонди. Қўрқувдан титраб кўзларини уқалаётган, ҳали нима гаплигини англаб етмаган боланинг ёнида кўзлари олайганича ўгай отаси Холмурод турарди. У болани туртиб шеър ўқиб беришга мажбурлади. Тўсатдан, ширин уйқудан уйғотилганда нафақат ёш бола, ҳатто баъзан катталар ҳам дарров ўзларини ўнглаб ололмайдилар. Шўрлик Муродхўжа эса ўгай отаси ўрганиб олишга мажбур қилган 6 та шеърни ёддан ўқиб бериши керак эди. Лекин олтинчи шеърнинг охирига келгач, «ота» важоҳатидан қўрқдими, тутилиб қолди. Шундан сўнг болагинанинг мурғаккина вужудига тепкилар ёғилди. Бу ҳам етмагандек, Муродхўжани йиқилиб ётган еридан турғизиб чайла атрофида югуришга мажбурлади. Югура-югура ҳолдан тойиб ерга йиқилган болани турғизиб қўлига илинган кетмон сопи, сим, тошлар билан аёвсиз ура кетди...

Бу пайтда боланинг онаси қаерда эди, деган савол туғилиши табиий. Она бўлмиш Адолат Мухторованинг аҳволи ҳам ўғлиникидан кам эмасди. Боласидан аввал обдон калтак еган она уларнинг атрофида зир югурарди. Охири боласининг дод-войига чидолмаган она Холмуроднинг қўлидан болани қутқармоқчи бўлади. Ваҳший эр болани қўйиб яна онани ура кетади. Уни бўғиб ўлдириш мақсадида сим билан бўйнини ўрайди. Ўзининг ўлимига кўзи етганми ёки сал нарида онасига қараб қўл чўзганича инграниб эмаклаб келаётган дилбандини кўриб кучга кирдими, Холмуродни бир силтаб қўлидан чиқади. Қонга беланган ўғлини кўтариб қочаётганида яна золимнинг қўлига тушади. Адолатнинг бу қилмишидан янада қутурган Холмурод болани бир неча марта боши баравар кўтариб ерга уради.

Жон ипининг бир учи боласида бўлган аёл эрининг қўлидан қочиб чиқсада, боласини ташлаб олисга кетолмасди. Болани калтаклашдан чарчаган Холмурод эса шалпайиб қолган Муродхўжани кўтариб чайлага кириб кетади. Ёнидаги кўрпачага улоқтириб, ўзи ухлаб қолади. Она айиқ ҳолатига тушган Адолат қочиб кетай деса боласи ичкарида, қолай деса қўрқув... Туни билан чайла атрофида, тиқ этган товушдан қалтираб тонг оттиради. Саҳарда, изтироблардан адо бўлганича кириб, ўғлини аста олиб чиқади. Лекин бу гал ўғли, жигарбанди ҳар доимгидек жажжи қўллари билан унинг бўйнидан қучмади... Юраги ваҳимадан минг бўлакларга бўлинган Адолат жон ҳолатда боласининг кўксига қулоқ тутади. Во дариғ!.. Муродхўжанинг оёқ-қўли аллақачон қотиб, вужуди музлаб бўлганди. Она дод солганича қўшни чайладагиларнинг ёнига югуради. Воқеани айтади. Яна боласининг ёнига отилади. Қўшнилар гап нимадалигини тушуниб, милицияни, «Тез ёрдам»ни чақиришади.

Ушбу фожиани эшитганлар чайладагилар кимлар эди, дея савол бериши табиий. Улар кун кўриш илинжида юрган оддий одамлар эди. Наманганнинг Олмос қишлоғидан келган Холмурод Отажонов илгари икки бор судланган. У Адолат Мухторова билан 1998 йилнинг май ойидан ноқонуний яшаб келган. Ўгай оналар ҳақида кўп эртаклар тўқилган. Қарангки, ўгай оталар ҳам золимликда улардан ошиб тушаркан. Ҳар қандай тубанлигу қотилликдан ҳам қайтмас экан. Х.Отажонов кўз кўриб, қулоқ эшитмаган ваҳшийлиги учун олий жазога ҳукм этилди.

Ёлғизгина фарзандидан жудо бўлган Адолатга ҳам осон эмасдир. Бироқ уни ҳам оқлаб бўлмайди-да. Бошқа вилоятдан келган, ўзи ҳали яхши танимаган одам билан ўйламай-нетмай яшаб кетавериши, енгилтакликдан бошқа нарса эмас. Ҳар ҳолда Холмуродни синаши, ўғлига бўлган муносабатларини ойдинлаштириб олиши керак эди-да!..

Бу фожиани эшитиб, бағри қон бўлган Муродхўжанинг чин отаси ҳақида, унинг пушаймонлари ҳақида гапириб ўтирмадик. Лекин фарзандининг келгуси тақдирини ўйламасдан, арзимаган сабаб билан ажрашиб кетаётган ота-оналарга ушбу фожиа катта бир сабоқ бўлса ажаб эмас.

С.МУХТОРОВ,
Чирчиқ шаҳар прокурори, адлия катта маслаҳатчиси
Басира САЙИД АЛИ,
журналист

To'yxat o'rnida

БАХТИНИ ҚЎЛ БИЛАН ЯРАТУР ОДАМ...

Инсон умрини одатда оқар дарёга менгзашади. Дарҳақиқат шундай. Азим дарёлар гоҳ секин, гоҳ шиддат ила оққанидек ҳаёт сарҳадлари-ю, сўқмоқларида инсон ҳаёти ҳам асло бир тарзда кечмайди. Умрининг олтмишинчи баҳоридан гул саралаётган, турмушнинг тотли таъми-ю, аччиқ азобларини кўплаб бошидан ўтказган Инатулла ака Ҳайитовнинг ҳаёти ҳам бунга яққол мисолдир.

Каттақўрғоннинг Катта Араб қишлоғида туғилган Инатулла оилада ўн учинчи фарзанд эди. У ўрта мактабни тугаллагач, «тарихчи» бўлишни ният қилганди. Лекин тақдир унга «тарихчи» эмас, «тракторчи» бўлишни насиб этди. Ўша кезларда бутун мамлакатга доңғи кетган машҳур пахта устаси, Меҳнат Қаҳрамони Раҳима Исломова раислик қилган колхозда роппа-роса бир ярим йил «Пўлат от штурвали»ни бошқарди. Ундаги меҳнатсеварлик, ғайрат-шижоатни сезгач, раис опа Инатуллани ўзига шофёр қилиб олди. «Техника тили»ни тушуниши унга ҳарбийда қўл келди. Хизмат давомида минг-минглаб чақирим масофани турли русумли машиналарда босиб ўтди.

Ҳарбий хизмат тугагач, у яна бир бор ўз тақдирини синаб кўришга аҳд қилди. Тақдир бу гал Инатуллага бироз қайишгандай бўлди - Тошкент Давлат Дорилфунунининг тарих факультетига бир балл етмагач, уни роман-герман тиллари факультетига ўқишга қабул қилишди. Бироқ ҳикоямиз қаҳрамонининг пешонасида «чет тили ўқитувчиси» ёки таржимон бўлиш қисмати ёзилмаган экан.

Бир гал ундан ҳол-аҳвол сўрашга келган акаси - юридик факультети 3-курс талабаси - Ҳикматулла аканинг қалбида янги орзу маёғини чўғлантириб кетди:

- Шу ҳам ўқиш бўлди-ю. Мана, мен насиб этса, тугатсам, ҳуқуқшунос бўламан. Жиноятчилар мени кўрса қалтирашади, чунки адолат посбони бўлиш ҳазил гап эмас. Ҳамма ҳам бўлавермайди, ука...

Укага табиийки, алам қилди. Аламини меҳнатдан олди. Трактор ҳайдашдаги тажрибаси қўл келиб, кузги мавсумда чўлда «Пўлат от»да пахта териб, факультетини «биринчи ўрин»га олиб чиқиб, дорулфунун домлаларининг назарига тушди. Талабалар газетасида у ҳақда суратли, катта ҳажмли мақола чоп этишди. Инатулла ўз режасини амалга ошириш учун отни қамчилади. Дорулфунун ректори, академик Обид Содиқов қабулига кириб, олдига «газета»ни ёзди, ўз истагини ёниб-куйиб изҳор қилди...

Шу тариқа Инатулла Ҳайитов ҳуқуқшунослик факультети талабасига айланди. Фидоий устозлар Бердиёр Аҳмедов, Ўроқ Очилов, Анвар Аъзамхўжаев ва бошқа олимларнинг сабоқларини дилига жо қилди. Дорулфунунни тугатгач, Тошкент шаҳар судида маслаҳатчи, Миробод туман судида катта суд ижрочиси сифатида фаолият кўрсатди. Шундан сўнг 5 йил давомида Самарқанд вилоят прокуратураси умумий назорат бўлими прокурори, Пайариқ туман прокурори ёрдамчиси вазифаларида хизмат қилди.

Инатулла аканинг «ҳаёт дафтари»ни варақлашда давом этарканcиз, унинг Қашқадарё вилоятидаги қатор ҳуқуқ идораларида фаолият кўрсатган кезлари алоҳида ўрин тутганлигини ҳис этасиз. Хусусан, у тажрибали ҳуқуқ посбони сифатида ўн йил давомида вилоят прокуратураси умумий назорат бўлимини бошқарди. Чироқчи туман суди раиси лавозимида ишлади. Бироқ юқорида қайд этганимиздек, тақдир уни яна бир бор ўз синовидан ўтказди. Инатулла Ҳайитовнинг одил судловни амалга ошириш борасидаги қатъияти «кимлар-гадир» хуш ёқмай қолди. Турган гап, унинг шахсий ҳаётини «қоракўзойнак»да тафтиш қилувчилар топилиб қолди. Ниҳоят, Инатулла аканинг «айби»ни «кашф этишди». Уни вилоят фирқа қўмитаси «админотдел»ига чақиришиб, ўрисча савол беришди.

- Уруш пайти катта акангиз Суннатулла Маҳмудов асирликда бўлган экан. Шуни билармидингиз. Нега шундай бўлган?..

«Тирноқ остидан кир қидирилиб» берилган бу савол Инатулла Ҳайитовнинг жаҳлини жунбушга келтирган бўлса-да, ўзини босиб, суҳбат тизгинини ҳазилга бурмоқчи бўлди:

- Суннат акам фронтга кетганида мен икки ёшда бўлган эканман. Икки яшар боланинг гапини ким ҳам инобатга оларди дейсиз. Бундан ташқари акам ярадор ҳолда асирга тушган бўлса. Озод этилгач, уруш охиригача яна жанг қилган бўлса. Жанговар орден-медаллари кўкрагини безаб тургани-чи...

- Барибир, сиз бизга тўғри келмайсиз. Демак, ижтимоий келиб чиқишингиз сиёсатимизга мос эмас...

Инатулла Ҳайитов шундан сўнг ярим йилдан ортиқ вақт «ишсиз» юрди. Бу вазиятда киндик қони томган ўз гўшасига кетиб, иш топиб яшаса ҳам бўларди. Бироқ Инатулла ака Қашқа воҳасининг чўрткесар, аммо танти одамларига меҳр қўйиб улгурган эди. Дўстёронлари ҳам уни ўз бағрларидан ажратишни исташмасди. Шу орада тақдир қуёши яна Инатулла акага кулиб боқди. Ўша кезларда Қашқадарё вилоятига раҳбар бўлиб келган Ислом Каримов қабулига кириш, бор гапларни очиқ-ойдин эътироф этишдан сўнг «ғаламисларнинг кирдикорлари» фош этилиб, ҳақиқат қарор топди. Инатулла ака яна суйган касбига қайтди. Вилоят адлия бошқармасида маслаҳатчи, бошқарма бошлиғи ўринбосари лавозимларида ишлади. Мана, тўрт йилдирки, Инатулла Ҳайито вилоят судининг судьяси сифатида ўз билими ва ғайратини сафарбар қилиб келмоқда. Айни пайтда вилоят суди касаба қўмитаси раиси сифатида ҳам талайгина ташкилий тадбирларга бошқош.

Инатулла ака умри давомида яхши инсонларга яхшилик, эзгулик, адолат уруғини сочишдан асло толиқмади. Айни кезда вилоят прокуратурасида хизмат қилаётган Одил Амирқулов, Нишон тумани прокурори Малика Ҳақбердиева, Қарши туман судьяси Музаффар Раупов, Қарши шаҳар судьялари Ҳасан Ҳайитов,

Ҳомид Бобоқулов каби бир қатор ҳуқуқшунослар ўзларини Инатулла аканинг сафдош шогирдлари деб биладилар. Оилада эса хонадон соҳиби ва унинг ўша «роман-герман факультети»дан танлаб талабаларга хорижий тил ўргатиб келган Озода опа билан 4 фарзанд ва 3 нафар набираларнинг баркамол тарбия топиши билан машғулдирлар.

Шоир хол Муҳаммад Ҳасан «Инатулла Ҳайитовнинг ўз шогирдларига дегани» деб номланган бир шеърида у киши тилидан шундай сатрлар ёзади:

Асли ўзи одам жуда кам,
Икки оёқ билан юрса ҳам
Бош кўтариб
тирик турса ҳам,
Дардисарни одам санама.
Тўрт кишига
туз-нон тутмаган,
Меҳри ийиб
меҳмон кутмаган,
Эл олдидан
бир бор ўтмаган
Дарбадарни одам санама.

Дарвоқеа, Инатулла ака бугун эл олдидан яна бир бор ўтмоқда. Биз юқорида «юбилей» баҳонасида Инатулла Ҳайитовнинг ҳаётидан айрим лавҳаларнигина ҳикоя қилишга уриндик. Олдинда эса уни янгидан-янги довонлар қарши олиши табиий.

Муҳаммад ОЧИЛ

Sog'lom avlod uchun

ҚАРОВСИЗ БОЛА – ҲАСРАТУ НОЛА

Мамлакатимизда Аёллар йили муносабати билан оналаримиз, хотин-қизларимизга кўрсатилаётган ғамхўрликлар жуда ибратлидир. Бунинг айниқса, болалар тарбиясига, улар саломатлигини муҳофаза этиш ишларига бевосита таъсири бор. Аёлларимиз ташвишлардан, ўтиш даврида кенг тус олган турфа тижоратчиликлардан ортиб, оила осойишталиги, биринчи галда фарзандларнинг гўзал тарбияси учун жон куйдирсалар қандай соз бўларди. Аслида ҳам биз ота-оналар, ака-опалар мурғакларнинг ҳар бир қадамидан огоҳ бўлишимиз, уларни асло қаровсиз, назоратсиз қолдирмаслигимиз керак. Акс ҳолда кўнгилсиз оқибатларга дуч келиб қолиш ҳеч гап эмас.

Табиийки, болалар шўх, ўйинқароқ бўлади. Шу боисдан ҳам уларни уйда бўлсин, болалар боғчаси ё мактабда бўлсин, боғ-ҳовлиларда, ўйин майдончаларида ҳам ҳар дақиқа сергаклик билан назорат қилиб туриш лозим. Бўлимимизга тушаётган беморларнинг аксарияти асосан катталарнинг бепарволиги оқибатида кўча-куйда уриниб-суриниб, дарахтлардан йиқилиб ва бошқа турли ҳолатларда тан жароҳати олган болалардир. Бола организми ёш, ўсувчан бўлгани учун кичикми-каттами, бу жароҳатлар озгина эътиборсизлик қилиб, ўз вақтида яхши даволанмаса, унинг соғлиги, келажаги оғир асорат остида қолиши мумкин. Айни шу кунларда биз учун серташвиш, ёқимсиз бўлган «довучча мавсуми» бошланди. Энди болаларнинг дарахтдан йиқилиш ҳоллари кўпаяди. Ёзга яқин бориб «тут пишиғи», куз ойлари эса «ёнғоқ мавсуми»да ҳам ҳар йили аҳвол шу. Айтмоқчиманки, ота-оналар бундай мавсумийликни асло назардан қочирмасликлари лозим. «Бир болага етти маҳалла ота-онадир» дейилади халқ мақолида. Жамоатчилик, қўни-қўшнилар, маҳаллаларнинг фаоллари болаларнинг ўйинлари, юриш-туришларига бефарқ қарамай, кўз-қулоқ бўлиб боришса, савобга қолишлари аниқ. Айниқса, оилаларда, боғча ва мактабларда болаларни йўл ҳаракати қоидаларига риоя этишга ўргатишни тобора кенг йўлга қўйиш зарур. Бу борада фанлар ва спорт мусобақаларидаги каби айрим ўқувчиларнинг кўп билим олишлари эмас, балки барча ёшларнинг оммавий тусда йўл ҳаракати қоидаларига амал қилишларига эришиш жуда муҳимдир. Баъзи ота-оналарда бир ёмон одат бор. Бола жароҳат олдими, мутахассис шифокорга эмас, табибларга чопишади. Халқ табобатини камситмоқчи эмасман. Лекин шунақаси кўп учрайдики, суяк ёрилган, синган жароҳатларда ҳам табиблар силаб, мойлаб ё тахтача бойлаб беморни уйига жўнатаверади. Рентген қилдир, текширтир деювчилар жуда кам. Оқибатда даволаш учун қулай вақт бой берилади. Ёрилган, синган жойларда тўқималар ҳосил бўлиб, қотиб қолади. Оддийгина усулда даволаш мумкин бўлган касалликлар мураккаб жарроҳлик операциялари ўтказишни талаб қиладиган ҳолга келади. Аъзолар шишиб, оғриқ кундан-кун кучаяверади. Шу маънода ҳам ота-оналарга эслатмоқчиманки, ҳозир болалар тиббиёти тизимида ўткир билим ва тажрибали шифокорлар кўп, замонавий тиббиёт асбоб-ускуналари ҳамма туманларда бор. Аввало ана шуларга кўрсатиш, маслаҳат олиш даркор.

Бизнинг травматология, ортопедия ва нейрохирургия кафедрамизда ҳам айни кунда 3 профессор, 12 нафар фан номзодлари республикамизнинг барча вилоятларидан келаётган беморларни малакали даволаш билан бир қаторда, соҳа бўйича энг долзарб мавзуларда илмий-тадқиқот ишлари олиб боришмоқда. Даволашнинг янги, самарали усулларини топиш ва амалда қўллашга ҳаракат қилмоқдамиз. Шунингдек, ҳар куни бўлимда 50-60 нафар талаба билан таълим-тарбия ишлари, даволаш бўйича амалий машғулотлар олиб борамиз. Шифокорларимиз кунига ўртача 18-20 беморни амбулатория, 8-10 беморни эса стационар усулда даволаш учун қабул қилишиб, юқори даражали тиббий хизмат кўрсатишга эришмоқдалар. Бу хайрли ишда албатта тажрибали профессорлардан тортиб, ассистентлар, ҳамширалар, ҳатто санитар қизларимизнинг ҳам ўзларига яраша муносиб ҳиссалари бор, албатта.

Бизни ташвишлантираётгани шуки, бутун республикамиз бўйича болалар орасида туғма ортопедик маймоқлик хасталиги камаймаётир. Бунга эса яна ўша айрим ота-оналарнинг хасталик аломатларига ўз вақтида эътибор бермай, шифокорларга мурожаат қилмай, «ўзи соғайиб кетар» қабилида иш тутишлари ҳам сабаб бўлаётир. Айниқса, қишлоқ туманларида шундай муносабатга афсуски, тез-тез дуч ке-

линмоқда. «Пичоқ суякка қадалган»дагина югургилаб қолишади. Бу хасталик жуда нозик бўлиб, узоқ муддат, сабр-чидам билан даволанишни тақозо этади. Бола табиати эса бесабр. Биргина шу ҳолнинг ўзи даволашни анча мушкуллаштиради.

Шу ўринда бир нарсани алоҳида айтиб ўтишни истардим. Давлатимиз изчил ижтимоий сиёсат олиб бораётир. Ўтган 1998 - Оила йилида кам таъминланган оилаларга, фарзандларимиз тарбияси масалаларига эътибор, ғамхўрлик янада кучайтирилгани ҳаммага маълум. Яқинда эса Президентимиз Олий Мажлиснинг XIV сессиясида сўзлаган нутқида: «Жамиятимизнинг гуллари аёлларимиз ва ёшларимиздир. Шунинг учун ҳам аввало Аёллар йили муносабати билан қабул қилинган Дастур тадбирларини оғишмай амалга ошириш зарур. Бундан ташқари аёллар меҳнатини енгиллаштириш, айниқса, уларнинг турмуш шароитларини яхшилаш ҳақида жиддий ўйлаб кўриш, керакли тадбирларни амалга ошириш даркор» деб алоҳида таъкидлаб ўтдилар. Чиндан ҳам аёллар меҳнати енгиллаштирилса, уларнинг оила саранжом-саришталиги, айниқса, фарзандлар тарбияси учун вақт, имкониятлари ортиши, болалар хасталиклари, жароҳатланиш ҳоллари камайиши шубҳасиз. Биргина мисол келтириб ўтай. Агар республикамиз шифохоналарида бир турдаги хасталикка чалинган болаларнинг даволанишини бир кунга қисқартирсак, 1 млн. 200 минг сўм маблағни тежаб қолган бўламиз. Бу эса мустақил Ватанимизнинг келажаги бўлган соғлом, баркамол авлодни камол топтиришнинг энг муҳим шартларидан биридир.

Хуллас, ҳар бир ота-она, тарбиячи фарзандларимиз тарбияси асло шахсий иш эмас, балки чинакам давлат аҳамиятига молик масала эканини, ўз зиммасидаги масъулиятни чуқур англаб етмоғи, бурч-вазифаларини сидқидилдан адо этмоғи лозим.

Фатхулла ЖАЛИЛОВ,
тиббиёт фанлари доктори, профессор

— Боғчага улгураман, ҳозирча аяжонимга қарашай...

Jinoyat va jazo

ҲАКИМ «КАСАЛИ»НИНГ ТАШҲИСИ

Афсуски, бир тоифа ҳакимлар ўртасида, хусусан, Фарғона вилоят касалхонаси ҳакимлари ўртасида ушбу «касаллик» тарқалишига мустаҳкам тўсиқ қўйилмаяпти. Вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси томонидан унинг олдини олиш учун зарур чора-тадбирлар кўрилмаяпти деб бўлмайди. Бироқ ҳакимларнинг ўзлари ҳам ушбу «касаллик» оқибатида «даволаниш» учун ахлоқ тузатиш муассасаларига жўнатилаётган ҳамкасбларининг аччиқ қисматидан тегишли хулоса чиқариб олмаяптилар. Сўнгги пайтларда фақат вилоят касалхонасининг ўзида бир неча ҳакимларга ҳуқуқни ҳимоя қилиш органлари томонидан «ўз мансабига совуққон муносабатда бўлган», «бепарволик билан бурчини лозим даражада бажармаган» деган «ташҳис»лар қўйилиб, жиноий жавобгарликка тортилганига қарамай, бу ҳолат яна такрорланганини бошқача изоҳлаб бўлмайди.

Баъзи касб-кор, масъул лавозимларда эҳтимол ўз вазифасига совуққон муносабат сезиларли из қолдирмас. Бироқ инсон саломатлиги учун, керак бўлса ҳаёти учун масъул касбдаги шахсларнинг қилган бепарволиги тузатиб бўлмас оқибатларни келтириб чиқаради. Хусусан, эллик тўрт ёшли фуқаро Людмила Купченко ана шундай совуққонлик туфайли касалхонада бевақт оламдан ўтди.

1998 йил 26 июн куни Л.Купченконинг қорни қаттиқ оғриб, «тез ёрдам» чақиртирди. Унга «Ўн икки бармоқичак яра касаллигининг қайталаниши, қон кетиши, сурункали анемия» ташҳиси қўйилди ва вилоят шифохонасининг 3-жарроҳлик бўлимига ёткизилди. Ушбу бўлим мудири Неъматжон Маҳмудов тажрибали, билимдон жарроҳлар сирасидан бўлиб, икки йил аввал ана шу масъул лавозимга тайинланган эди. У эгаллаб турган лавозимига кўра беморларни тиббиёт фанида эришилган ютуқлар асосида, ўз вақтида кўрикдан ўтказиши, кўрик натижалари бўйича самарали даво чораларини қўллаши, зарур бўлса операция қилиши, операциядан кейин муолажани ўз назоратига олиши зарур эди. Шунингдек, бўлимдаги беморларни ҳар куни бир бор кўздан кечириш вазифаси ҳам унинг зиммасига юклатганди.

Неъматжон Маҳмудов 27 июн куни эрталаб соат саккиз яримда Людмила Купченкони кўрди. Гарчи бемор қорни қаттиқ оғриётганидан шикоят қилса-да, зудлик билан қорин бўшлиғини очиш орқали (диагностик лапоротомия) касалликни аниқлаш ўрнига, беморга қон қуйиш, бошқа дори-дармонлар бериш, қонини таҳлилдан ўтказишни тавсия қилди.

Шифокорнинг совуққонлиги оқибатида 1 июл куни беморнинг аҳволи янада оғирлашди. Шундан кейин бўлим мудирининг тавсиясига биноан вилоят ўсма касалликлари шифохонасидан маслаҳатга (консультация учун) жарроҳ чақирилди. Жарроҳ Ю.Умаров беморни кўрганидан кейин аҳволи яхшилангач, ўсма касалликлари шифохонасига ёткизишни тавсия қилди. Лекин масъулиятни зиммасидан соқит қилишга «шошилган» Неъмат Маҳмудовнинг кўрсатмаси билан оғир аҳволдаги Людмила Купченко ўша куниёқ, соат кундузги уч яримда ўсма касалликлари шифохонасига келтириб ёткизилди. Шифохонада кўрсатилган тиббий ёрдамга қарамай, у кечки соат бешу қирқ бешда вафот этди.

Людмила Купченко ўлимининг сабабини билиш мақсадида ўтказилган патолог-анатомик текширишда аниқланишича, у ошқозонидан ўн икки бармоқли ичагига ўтиш жойидаги яраси очилиб, қон кетиши, қорин пардасининг йиринг-ли яллиғланиши оқибатида вафот этган. Ички аъзоларида йиғилган 1,5 литр йиринг аралаш суюқлик ҳам ана шундан далолат бериб турарди.

Бу ва комиссион суд-тиббий экспертизасининг хулосалари, тергов мобайнидага гувоҳларнинг кўргазмалари шуни кўрсатдики, марҳума Л.Купченкога тўғри ташҳис қўйилган, агар ҳаким Неъмат Маҳмудов уни кечиктирмай операция қилиб, даволай бошлаганда ҳаётини сақлаб қолиш мумкин эди.

Неъмат Маҳмудовнинг терговдаги ва суддаги кўргазмасида айтган айрим мулоҳазалари кишини ҳайратга солади. Ундаги манмансираш, лоқайд, совуққонлик «касаллик»ларининг асорати тез орада тузалмайдиган кўринади. Жумладан, ўзининг мудҳиш хатосини тан олишни истамаган собиқ бўлим мудири, комиссион суд тиббий экспертизасида қатнашган мутахассисларнинг хулосасини нохолис деб баҳоларкан, «илгари уларнинг фаолиятларидан камчилик топганим учун мендан ўч олмоқда» деган таассурот уйғотишга уринди. Бу эса унинг мансаб, иззат-икром талашиш «дардига» ҳам мубтало бўлганидан далолат беради.

Суд томонидан 3 йил муддатга ҳукм этилган, бироқ Президентимизнинг Амнистия тўғрисидаги Фармони асосида жазони ўташдан озод этилган Неъмат Маҳмудовнинг виждони бўлса, тавба-тазарру қилиб, иллатни ҳамкасбларидан эмас, ўзидан излаб «тузалади», ҳалол йўлга қайтади, деб умид қиламиз.

Муродил ФОЗИЛОВ,
Фарғона вилояти прокуратураси терговчиси,
Исроил ИБРОҲИМОВ,
журналист

Ibratli rivoyat

МИРШАБ БИЛАН СУҲБАТ

Машҳур шифокор Абу Али ибн Сино оғир дардга чалинган бир кишини даволабди. Бунинг учун у миннатдорчилик изҳор қилиб дебди:

- Табиблар дардингга даво йўқ, кўпи билан бир ойлик умринг қолди дейишган эди. Ўлганимда олти фарзандим етим қоларди. Сиз туфайли соғайиб кетдим. Яхшилигингизни умрбод эсимдан чиқармайман. Кичкинагина совға келтирганман, шуни қабул қилсангиз.

- Совғангизни олмайман, бир пайтлар сиз ҳам менга яхшилик қилгансиз.

- Кечирасиз, балки мени кимгадир ўхшатаётгандирсиз?

- Йўқ, мен сизни жуда яхши танияпман, сиз Ботир исмли миршабсиз! Мен узоқ йиллар олдин бир қишлоққа, мингбошининг беморини даволаб қайтаётганимда бозорга ҳам кирдим. Кайф қилиб юрган безорилар мени урмоқчи бўлганида, бир савдогар уларни роса савалади. Иккинчи воқеани эслатаман: Самарқандга беморларни даволашга бораётганимда йўлда икки дарвеш мени зимдан кузатаётганини пайқадим. Шунда отим дардга чалиниб юролмай турганди. Бир вақт ўша дарвешнинг бири кўринмай қолди, орадан озгина фурсат ўтгач, қишлоқ оқсоқоли билан менга от ва озиқ-овқат келтирди. Маълум бўлишича, мени ҳимоя қилган савдогар ҳам, ҳалиги дарвешлардан бири ҳам сиз экансиз.

- Тўғри, хоннинг фармойиши билан сизнинг ҳаётингизни муҳофаза қилиш бизга топширилганди. Бизнинг касбимиз шундай, зарурат туғилганда ҳар қандай қиёфага кириб иш юритамиз, бироқ ўшандай вақтларда кимлигимизни сир тутамиз.

- Ботиржон, баданингиздаги доғлар нимaнинг асорати?

- Ёнаётган хонадонга кириб олов ичидан икки болани олиб чиққанман. Ўшанда баданларим куйган.

- Боракалло, ҳақиқий Ботир экансиз!

Машҳур табиб Абу Али ибн Сино: «- Миршаблар, одамлар жонини, молини, жамият мулкини кўз қорачиғидай муҳофаза қилади, шу боис мен уларни жамият табиблари деб атайман», - деди. Бундай юксак баҳо Ботиржонни тўлқинлантириб, кучига-куч қўшибди. Миршабликда чеккан заҳматлари бекор кетмаганидан хурсанд бўлибди.

Садоқат ФАЙЗИЕВА тайёрлади

Sayilgoh gurunglaridan

АГАР ЭРИНГИЗ «ЮРАДИГАН» БЎЛСА...

Ижодкорларимиздан бирининг хотини яқинда унинг туғилган кунига тўпли совға қилди. Э, зўридан! Ўзиям костюм-шим билан «йиғлаб» кўришди, тўпли деганлари! «Именин- ник»нинг қувонганини айтмайсизми?

Аммо чапи сал қисаркан (хотин олган-да) 2-3 кун қийналиб юрди. Далда беришди: «қўяверинг, ташлаворади!» деб. Бир ҳафта ўтгач, бармоқлари шишиб, оқсоқланди.

Йўқ, охири «ташлаворди!»

«Размербилмас, шошқалоқ» содда хотинидан дарғазаб эр тўплини... 3-қаватдан пастга қараб... ташлаворди!

...Унга алам қилгани тўпли эмас, таниш аёл чорлаганда оёғи оғриб боролмагани эди!

Маслаҳат: Агар эрингиз «юрадиган» бўлса, унга тўпли совға қилинг...

Э.МИРОЛИМОВА

KELGUSI SONDA:

Reklama

АМЕРИКА МЕДИЦИНА МАРКАЗИ

Америка Медицина Маркази (АММ) - бу замонавий клиника Исроил халқаро аэропортидан 15 дақиқалик масофада жойлашган. Марказ америкалик инвесторлар, врачлар гуруҳи ва маъмурлар маблағига қурилган. Унда юксак даражадаги, янгича усулларда тиббий хизмат кўрсатилади. Марказда хирургия ва кўз жарроҳлигининг барча турлари бўйича даволаш ишлари замонавий асбоб-ускуналар ёрдамида амалга оширилади. Илғор технология ёрдамида аниқ ташҳислар қўйилади.

Клиника беш йилдан бери халқаро тиббиёт бозорида фаол қатнашиб, ўттиздан ортиқ мамлакат, жумладан, МДҲ давлатлари билан ҳамкорилк қилиб келади. Беморлар алоҳида ёки икки кишилик хоналарда ётиб даволанишади ва улар учун барча қулайликлар муҳайё этилган.

Америка Медицина Маркази беморнинг касаллик тарихига қараб, тиббий маслаҳатлар беради, даволаш чораларини айтади. Айни пайтда Исроилга келиб даволанадиган беморларга консуллик ёрдамини ҳам беради.

Америка Медицина Марказининг Исроилдаги манзили:
Мазал кўчаси, 13. Ришон Лецион 75653
Тел: 972-3-9631631
Факс: 972-3-9631666
Тошкентда қуйидаги телефон орқали қўшимча маълумотларни олишингиз мумкин: 133-07-35

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

Бош муҳаррир
Файзулла ҚИЛИЧЕВ

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ
Сафар НАЗАРОВ
Парахат АЙТНИЁЗОВ
Бурхон БЕКМИРЗАЕВ
Шавкатжон МАВЛОНОВ
Неъмат АМИНОВ
Абдил ТЎХТАШЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ
Сирожиддин РАУПОВ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Тўхтамурод ҲАСАНБОЕВ
(масъул котиб)
Зайниддин ИСЛОМОВ
Ҳамза ЗОКИРОВ
Миршоҳид МИРҲАМИДОВ
Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Индекс: 646882
«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририятида саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмида, офсет усули билан «ШАРҚ» нашриёт матбаа концерни босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-0310. Тиражи-10.000. **Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 20.00**

Навбатчи:
А. ХЎЖАМОВ
Компьютерда оригинал макет тайёрловчи:
Д. НОРМИРЗАЕВА
терувчи:
М. ДЎСТОВА

МАНЗИЛИМИЗ:
700047 Тошкент шаҳри, Сайилгоҳ кўчаси-5.
Телефон, факс: 133-24-41
«Инсон ва қонун» газетаси 1998 йил 2 июлда Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00141- сон билан рўйхатдан ўтган.